ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
YVES BOT
της 26ης Οκτωβρίου 2010 [1]

1. Η παρούσα υπόθεση έχει ως αντικείμενο την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η ThyssenKrupp Nirosta GmbH [2] κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων [νυν Γενικού Δικαστηρίου] της 1ης Ιουλίου 2009, T-24/07, ThyssenKrupp Stainless κατά Επιτροπής [3].

2. Αφετηρία της εν λόγω υποθέσεως αποτέλεσε η απόφαση 2007/486/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με διαδικασία δυνάμει του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (Υπόθεση COMP/F/39.234 – Προσαύξηση κράματος, επανέκδοση) [4]. Με την εν λόγω απόφαση η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διαπίστωσε ότι η Thyssen Stahl AG [5] παρέβη το άρθρο 65 ΑΧ, από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994, διά της τροποποιήσεως και εφαρμογής των τιμών αναφοράς της μεθόδου υπολογισμού της προσαυξήσεως της τιμής του κράματος. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή επέβαλε στην TKS πρόστιμο 3 168 000 ευρώ.

3. Με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το Πρωτοδικείο απέρριψε τα αιτήματα της TKS, αφενός, περί ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως και, αφετέρου, περί μειώσεως του ποσού του προστίμου.

4. Κατ' ουσίαν, η παρούσα αίτηση αναιρέσεως εγείρει πλείονα ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή θεμελιωδών αρχών του δικαίου επί ένδικων διαφορών στον τομέα του ανταγωνισμού. Ορισμένα από τα ζητήματα αυτά ταυτίζονται ή ακόμη συνδέονται άμεσα προς εκείνα που τίθενται στο πλαίσιο των αιτήσεων αναιρέσεως που ασκήθηκαν κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 31ης Μαρτίου 2009, T-405/06, ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ. κατά Επιτροπής [6], στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-201/09 P και C-216/09 P, οι οποίες επί του παρόντος εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου και επί των οποίων θα διατυπώσω επίσης προτάσεις.

5. Το πρώτο ζήτημα αφορά το κύρος της νομικής βάσεως της επίδικης αποφάσεως. Συγκεκριμένα, λαμβανομένης υπόψη της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ και ελλείψει μεταβατικών διατάξεων, η Επιτροπή στηρίχθηκε στις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ)

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Πρώην ThyssenKrupp Nirosta AG, και με ακόμη παλαιότερη επωνυμία ThyssenKrupp Stainless AG, στο εξής: TKS.

3 — Συλλογή 2010, σ. II-2309, στο εξής: αναιρεσιβαλλομένη απόφαση.

4 — ΕΕ 2007, L 182, σ. 31, στο εξής: επίδικη απόφαση.

5 — Στο εξής: Thyssen.

6 — Συλλογή 2009, σ. II-771.

αριθ. 1/2003[7] προκειμένου να διαπιστώσει τη διαπραχθείσα παράβαση του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ και να επιβάλει κυρώσεις. Επί του σημείου αυτού, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε ότι η εν λόγω νομική βάση ήταν έγκυρη.

6. Το δεύτερο ζήτημα αφορά την έκταση του δεδικασμένου. Μπορεί να γίνει δεκτό ότι υπήρξε εξέταση της ουσίας χωρίς να έχει προηγηθεί Κατ' αντιμωλίαν συζήτηση; Προφανώς όχι. Ως εκ τούτου, το Πρωτοδικείο, καθόσον έκρινε ότι το δεδικασμένο καταλαμβάνει νομικό ζήτημα της αποφάσεως το οποίο ουδόλως αμφισβητήθηκε ούτε αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεως ενώπιόν του, υπέπεσε, κατά τη γνώμη μου, σε πλάνη περί το δίκαιο. Συγκεκριμένα, σε καμία έννομη τάξη δεν είναι ανεκτή η υποχώρηση του σεβασμού των θεμελιωδών εγγυήσεων που διασφαλίζουν τη δίκαιη δίκη, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, λόγω προσδώσεως υπέρμετρης εκτάσεως στο δεδικασμένο. Για τους λόγους αυτούς θα προτείνω στο Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση.

7. Το τρίτο ζήτημα αφορά τον καταλογισμό των πρακτικών. Κατ' ουσίαν, επιβάλλεται να διευκρινισθεί εάν η Επιτροπή μπορούσε δικαιολογημένα να καταλογίσει στην TKS την ευθύνη για την παράβαση που διέπραξε άλλη επιχείρηση και δη στηριζόμενη σε συναφή μονομερή δήλωση της TKS. Φρονώ ότι ο εν λόγω καταλογισμός στερείται νομιμότητας, καθόσον παραγνωρίζει την αρχή της προσωπικής ευθύνης και αγνοεί το αποφασιστικής σημασίας κριτήριο, που προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, της ελλείψεως οικονομικής συνέχειας μεταξύ των δύο επιχειρήσεων. Θα διευκρινίσω, επιπλέον, ότι μια δημόσια αρχή όπως η Επιτροπή, η οποία είναι επιφορτισμένη να μεριμνά για την εφαρμογή των αρχών που εξαγγέλλονται στο άρθρο 81 ΕΚ, δεν μπορεί να παρεκκλίνει από τους κανόνες και τις αρχές περί καταλογισμού των πρακτικών βασιζόμενη σε ιδιαίτερες συμφωνίες που καταρτίζουν οι επιχειρήσεις.

8. Εν τέλει, το τέταρτο ζήτημα αφορά την ερμηνεία των κανόνων περί παραγραφής. Το ζητούμενο είναι εάν η Επιτροπή έχει ακόμη δικαίωμα να καταδικάσει την Thyssen στην καταβολή προστίμου λόγω των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό ενεργειών τις οποίες διέπραξε από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994. Αφενός, πρέπει να εξετασθεί εάν, οσάκις ασκείται προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου της Ένωσης, η αναστολή της παραγραφής παράγει σχετικά αποτελέσματα, ήτοι μόνον έναντι της προσφεύγουσας επιχειρήσεως, ή αποτελέσματα erga omnes, οπότε η αναστολή της παραγραφής κατά την εκκρεμοδικία ισχύει έναντι όλων των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση, είτε άσκησαν προσφυγή είτε όχι. Αφετέρου, πρέπει να εξετασθούν τα αποτελέσματα δικαστικής αποφάσεως ακυρώνουσας την απόφαση της Επιτροπής επί του υπολογισμού της προθεσμίας παραγραφής. Κατόπιν της εξετάσεως της φύσεως και της εκτάσεως της αναστολής της παραγραφής, θα υποστηρίξω ότι το δικαίωμα ασκήσεως διώξεως κατά των επίμαχων ενεργειών έχει παραγραφεί από τις 24 Απριλίου 2002.

7 — Κανονισμός του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης (ΕΕ L 1, σ. 1).

I — Το νομικό πλαίσιο

Α — *Οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ*

9. Το άρθρο 65 ΑΧ ορίζει τα εξής:

«1. Απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που τείνουν εντός της κοινής αγοράς, άμεσα ή έμμεσα, να παρεμποδίζουν, να περιορίζουν ή να νοθεύουν την κανονική λειτουργία του ανταγωνισμού, και ιδιαίτερα:

α) να καθορίζουν ή να προσδιορίζουν τις τιμές·

β) να περιορίζουν ή να ελέγχουν την παραγωγή, την τεχνολογική ανάπτυξη ή τις επενδύσεις·

γ) να κατανέμουν τις αγορές, τα προϊόντα, τους πελάτες ή τις πηγές εφοδιασμού.

[…]

4. Οι δυνάμει της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου απαγορευμένες συμφωνίες ή αποφάσεις είναι αυτοδικαίως άκυρες και δεν δύναται να γίνει επίκλησή τους ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου των κρατών μελών.

Η [Επιτροπή] έχει αποκλειστική αρμοδιότητα, με την επιφύλαξη των προσφυγών ενώπιον του Δικαστηρίου, να αποφαίνεται εάν οι εν λόγω συμφωνίες ή αποφάσεις συμβιβάζονται με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

5. Η [Επιτροπή] δύναται να επιβάλλει στις επιχειρήσεις που συνάπτουν αυτοδικαίως άκυρη συμφωνία ή εφαρμόζουν, ή επιχειρούν να εφαρμόσουν, μέσω διαιτησίας, ποινικής ρήτρας, εμπορικού αποκλεισμού ή με κάθε άλλο μέσο μια αυτοδικαίως άκυρη συμφωνία ή απόφαση, ή συμφωνία, η έγκριση για την οποία δεν εχορηγήθη ή ανεκλήθη, ή επιτυγχάνουν μια άδεια μέσω ενσυνειδήτως ψευδών ή απατηλών πληροφοριών, ή επιδίδονται σε πρακτική αντίθετη προς τις διατάξεις της παραγράφου 1, πρόστιμα και χρηματικές ποινές μέχρι του διπλασίου του πραγματοποιηθέντος κύκλου εργασιών επί των προϊόντων τα οποία αποτελούν το αντικείμενο της αντίθετης προς τις διατάξεις του παρόντος άρθρου συμφωνίας, αποφάσεως ή πρακτικής. Εάν όμως αντικείμενο της συμφωνίας, αποφάσεως ή πρακτικής είναι ο περιορισμός της παραγωγής, της τεχνικής αναπτύξεως ή των επενδύσεων, το ανώτατο αυτό όριο δύναται να αυξηθεί μέχρι 10 τοις εκατό του ετησίου κύκλου εργασιών των εν λόγω επιχειρήσεων, εφόσον πρόκειται για πρόστιμο, και μέχρι 20 τοις εκατό του ημερησίου κύκλου εργασιών εφόσον πρόκειται για χρηματικές ποινές.»

10. Κατά το άρθρο 97 ΑΧ, η ισχύς της Συνθήκης ΕΚΑΧ έληξε στις 23 Ιουλίου 2002.

Β — *Οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ*

11. Το άρθρο 305, παράγραφος 1, ΕΚ, το οποίο καταργήθηκε κατόπιν της ενάρξεως ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, όριζε τα εξής:

«Η παρούσα Συνθήκη δεν τροποποιεί τις διατάξεις της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών μελών, τις εξουσίες των οργάνων της Κοινότητας αυτής και τις διατάξεις της περί της λειτουργίας της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα.»

Γ — *Ο κανονισμός 1/2003*

12. Υπενθυμίζεται ότι ο κανονισμός 1/2003 αφορά την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ.

13. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Εάν η Επιτροπή διαπιστώσει, κατόπιν καταγγελίας ή αυτεπαγγέλτως, παράβαση του άρθρου 81 [ΕΚ] ή του άρθρου 82 [ΕΚ], δύναται να υποχρεώσει με απόφασή της τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να θέσουν τέλος στη διαπιστωθείσα παράβαση […] Εφόσον έχει σχετικό έννομο συμφέρον, η Επιτροπή μπορεί επίσης να διαπιστώνει ότι η παράβαση έχει διαπραχθεί στο παρελθόν.»

14. Κατά το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλει σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμα, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81 ΕΚ ή του άρθρου 82 ΕΚ.

15. Το άρθρο 25 του κανονισμού 1/2003 περιλαμβάνει τις σχετικές με την παραγραφή του δικαιώματος διώξεως διατάξεις.

16. Οι εν λόγω κανόνες είναι Κατ' ουσίαν ταυτόσημοι με τους προβλεπόμενους στην απόφαση 715/78/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 6ης Απριλίου 1978, περί της παραγραφής σε θέματα διώξεως και εκτελέσεως στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα [8].

17. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 2, της αποφάσεως 715/78/ΕΚΑΧ και του άρθρου 25, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1/2003, παραγραφή του αξιοποίνου επέρχεται εφόσον η Επιτροπή δεν

8 — ΕΕ L 94, σ. 22. Οι εν λόγω κανόνες απορρέουν από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2988/74 του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 1974, περί παραγραφής του δικαιώματος διώξεως και εκτελέσεως των αποφάσεων στους τομείς του δικαίου των μεταφορών και του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΕ L 319, σ. 1), ο οποίος δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση.

επιβάλει πρόστιμο ή κύρωση εντός προθεσμίας πέντε ετών από την ημέρα παύσεως της παραβάσεως.

18. Εντούτοις, κατά το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, της αποφάσεως 715/78/ΕΚΑΧ και το άρθρο 25, παράγραφοι 3 και 4, του κανονισμού 1/2003, η εν λόγω παραγραφή διακόπτεται από κάθε πράξη της Επιτροπής η οποία αποβλέπει στη διερεύνηση ή σε διαδικασίες κατά της παραβάσεως. Μεταξύ των πράξεων αυτών συγκαταλέγονται οι αιτήσεις για την παροχή πληροφοριών, οι εντολές διεξαγωγής ελέγχου, η κίνηση διαδικασίας ή η κοινοποίηση εκθέσεως αιτιάσεων. Η εν λόγω διακοπή ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην παράβαση.

19. Το άρθρο 2, παράγραφος 3, της αποφάσεως 715/78 και το άρθρο 25, παράγραφος 5, του κανονισμού 1/2003 προβλέπουν ορισμένο χρονικό όριο. Συγκεκριμένα, ορίζουν ότι η παραγραφή επέρχεται το αργότερο την ημέρα παρελεύσεως προθεσμίας ίσης με το διπλάσιο της προθεσμίας παραγραφής, υπό την προϋπόθεση ότι η Επιτροπή δεν έχει επιβάλει πρόστιμο ή χρηματική ποινή. Η προθεσμία αυτή παρατείνεται κατά χρονικό διάστημα ίσο με τον χρόνο αναστολής της παραγραφής.

20. Εν τέλει, το άρθρο 3 της αποφάσεως 715/78 και το άρθρο 25, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 ορίζουν ότι η παραγραφή του δικαιώματος διώξεως αναστέλλεται για όσο καιρό η απόφαση της Επιτροπής αποτελεί αντικείμενο εκκρεμούσας διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου.

II — Τα πραγματικά περιστατικά

21. Τα πραγματικά περιστατικά, όπως προκύπτουν από την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, συνοψίζονται ως εξής:

22. Η εταιρεία γερμανικού δικαίου Krupp Thyssen Nirosta GmbH προέκυψε, την 1η Ιανουαρίου 1995, από τη συγκέντρωση των δραστηριοτήτων των εταιρειών Thyssen και Fried. Krupp AG Hoesch-Krupp στον κλάδο των επίπεδων προϊόντων από ανοξείδωτο χάλυβα. Η Thyssen συνέχισε την ανεξάρτητη δραστηριότητά της σε άλλους κλάδους [9].

23. Βάσει των πληροφοριών που ζήτησε, στις 16 Μαρτίου 1995, από διάφορες εταιρείες παραγωγής ανοξείδωτου χάλυβα, η Επιτροπή απέστειλε, στις 19 Δεκεμβρίου 1995, ανακοίνωση των αιτιάσεων σε 19 επιχειρήσεις. Αφότου ορισμένες επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων η TKS και η Thyssen, ανακοίνωσαν στην Επιτροπή την πρόθεσή τους να συνεργαστούν, η τελευταία απηύθυνε σε αυτές, στις 24 Απριλίου 1997, νέα κοινοποίηση των αιτιάσεων, στην οποία η TKS και η Thyssen απάντησαν χωριστά.

9 — Κατόπιν πολλών μεταβολών στην ονομασία της, η Krupp Thyssen Nirosta GmbH μετονομάστηκε, αρχικώς, σε ThyssenKrupp Stainless AG και, εν τέλει, σε ThyssenKrupp Nirosta GmbH.

24. Με έγγραφο της 23ης Ιουλίου 1997 που απηύθυνε στην Επιτροπή (στο εξής: δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997), η TKS επισήμανε τα εξής:

«Όσον αφορά τη διαδικασία που αναφέρεται ως αντικείμενο [υπόθεση IV/35.814 - ThyssenKrupp Stainless], ζητήσατε από τον νόμιμο εκπρόσωπο της [Thyssen] [...] να επιβεβαιώσει η [TKS] ρητώς ότι αναλαμβάνει την ευθύνη για τις ενέργειες που ενδεχομένως πραγματοποίησε η [Thyssen], κατόπιν της μεταφοράς των δραστηριοτήτων της [Thyssen] στον τομέα των επίπεδων προϊόντων από ανοξείδωτο χάλυβα, στο μέτρο που αφορά τα επίπεδα ανοξείδωτα προϊόντα, τα οποία αποτελούν αντικείμενο της παρούσας διαδικασίας, τούτο δε για το χρονικό διάστημα μέχρι το έτος 1993. Με την παρούσα, σας το επιβεβαιώνουμε ρητώς.»

25. Με την απόφαση 98/247/ΕΚΑΧ [10] η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, στην πλειοψηφία τους, οι παραγωγοί επίπεδων προϊόντων από ανοξείδωτο χάλυβα, μεταξύ των οποίων η TKS και η Thyssen, παρέβησαν το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ, δεδομένου ότι, στο πλαίσιο συσκέψεως που έλαβε χώρα στη Μαδρίτη στις 16 Δεκεμβρίου 1993, συμφώνησαν να προβούν σε εναρμονισμένη αύξηση των τιμών τους από 1ης Φεβρουαρίου 1994.

26. Στηριζόμενη στη δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997, η Επιτροπή κοινοποίησε την εν λόγω απόφαση μόνο στην TKS. Ως εκ τούτου, της επέβαλε πρόστιμο όχι μόνο για τις δικές της ενέργειες, αλλά και Κατ' αντιστοιχία προς τα προσαπτόμενα στην Thyssen πραγματικά περιστατικά, για την περίοδο μεταξύ του μηνός Δεκεμβρίου 1993 και της 1ης Ιανουαρίου 1995.

27. Στις 11 Μαρτίου 1998, η TKS άσκησε προσφυγή με την οποία ζήτησε, μεταξύ άλλων, την ακύρωση της αποφάσεως 98/247.

28. Με την απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001, Τ-45/98 και Τ-47/98, Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής [11], το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση 98/247 κατά το μέρος που καταλογίζει στην TKS την ευθύνη για τη διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ και, συνακολούθως, μείωσε το ποσό του προστίμου. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν παρέσχε στην TKS τη δυνατότητα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της επί των προσαπτόμενων στην Thyssen πραγματικών περιστατικών και ότι, κατά συνέπεια, προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας της TKS.

29. Με την απόφαση της 14ης Ιουλίου 2005, C-65/02 P και C-73/02 P, ThyssenKrupp κατά Επιτροπής [12], το Δικαστήριο απέρριψε τις αιτήσεις αναιρέσεως που άσκησαν η TKS και η Επιτροπή κατά της εν λόγω αποφάσεως.

30. Κατόπιν επικοινωνίας με την TKS και την Thyssen, η Επιτροπή απηύθυνε στην πρώτη, στις 5 Απριλίου 2006, νέα ανακοίνωση των αιτιάσεων. Η TKS απάντησε σε αυτή στις 17 Μαΐου 2006 και στις 15 Σεπτεμβρίου 2006 διεξήχθη δημόσια ακρόαση.

10 — Απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 1998 σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (Υπόθεση IV/35.814 - Προσαύξηση της τιμής του κράματος) (ΕΕ L 100, σ. 55, στο εξής: αρχική απόφαση).

11 — Συλλογή 2001, σ. II-3757.

12 — Συλλογή 2005, σ. I-6773.

31. Στις 20 Δεκεμβρίου 2006, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση. Μοναδικός αποδέκτης της εν λόγω αποφάσεως είναι η TKS. Κατά το προοίμιό της, η οικεία απόφαση στηρίζεται, ιδίως, στη Συνθήκη ΕΚΑΧ και στο άρθρο της 65 ΑΧ, καθώς και στη Συνθήκη ΕΚ και στον κανονισμό 1/2003. Το διατακτικό της επίδικης αποφάσεως ορίζει τα εξής:

«*Άρθρο 1*

Η [Thyssen] παρέβη το άρθρο 65, παράγραφος 1, [ΑΧ] από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994, διά της τροποποιήσεως και εφαρμογής των τιμών αναφοράς της μεθόδου υπολογισμού της προσαυξήσεως της τιμής του κράματος, πρακτική η οποία είχε ως σκοπό αλλά και ως αποτέλεσμα τον περιορισμό και τη νόθευση της κανονικής λειτουργίας του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά.

Άρθρο 2

1. Για την παράβαση που περιγράφεται στο άρθρο [1], επιβάλλεται πρόστιμο 3 168 000 ευρώ.

2. Δεδομένου ότι η [TKS] ανέλαβε με [τη δήλωση] της 23ης Ιουλίου 1997 την ευθύνη για τη συμπεριφορά της [Thyssen], το πρόστιμο επιβάλλεται στην [TKS].

[…]»

III — Η ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγή και η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση

32. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 6 Φεβρουαρίου 2007, η TKS άσκησε προσφυγή περί ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως, βάσει του άρθρου 230 ΕΚ.

33. Η εν λόγω προσφυγή στηρίχθηκε σε δέκα λόγους ακυρώσεως.

34. Οι δύο πρώτοι λόγοι ακυρώσεως αφορούσαν τη νομική βάση της επίδικης αποφάσεως και αντλούνταν, αντιστοίχως, από την παραβίαση της αρχής nulla poena sine lege, λόγω της εφαρμογής του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ μετά τις 23 Ιουλίου 2002, και από τη μη σύννομη εφαρμογή του κανονισμού 1/2003 σε συνδυασμό με το άρθρο 65 ΑΧ.

35. Με τον τρίτο λόγο ακυρώσεως, η TKS υποστήριξε ότι, με την προπαρατεθείσα απόφαση, της 14ης Ιουλίου 2005, ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο έκρινε ότι η TKS δεν ευθυνόταν για τις ενέργειες της Thyssen και ότι το ζήτημα αυτό καλύπτεται από το δεδικασμένο. Στη συνέχεια, στο πλαίσιο του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, επικαλέσθηκε τον μη σύννομο χαρακτήρα της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997.

36. Με τον πέμπτο και τον έκτο λόγο ακυρώσεως, η TKS επικαλέσθηκε παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου και της αρχής non bis in idem. Με τον έβδομο λόγο ακυρώσεως, προέβαλε παραβίαση των κανόνων περί παραγραφής, ισχυριζόμενη ότι η διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση έχει παραγραφεί. Ο όγδοος και ο ένατος λόγος ακυρώσεως αντλούνταν από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, αφενός, λόγω

προσβολής του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο της υποθέσεως και, αφετέρου, λόγω του παράνομου χαρακτήρα της ανακοινώσεως των αιτιάσεων.

37. Επικουρικώς, στο πλαίσιο του δεκάτου λόγου ακυρώσεως, η TKS υποστήριξε ότι ο υπολογισμός του ποσού του προστίμου ήταν εσφαλμένος, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η TKS δεν αμφισβήτησε το υποστατό της παραβάσεως στο σύνολό της.

38. Στις σκέψεις 37 και 38 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, διευκρινίζεται ότι οι διάδικοι αγόρευσαν κατά τη συνεδρίαση της 11ης Δεκεμβρίου 2008 και ότι, κατά την οικεία επ' ακροατηρίου συζήτηση, η TKS ανακάλεσε τη δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997, η δε ανάκληση περιελήφθη στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως.

39. Με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το Πρωτοδικείο απέρριψε την προσφυγή και καταδίκασε την TKS στα έξοδα.

40. Κατ' ουσίαν, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η εφαρμογή του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ μετά τις 23 Ιουλίου 2002 σε πραγματικά περιστατικά προγενέστερα της εν λόγω ημερομηνίας δεν αντίκειται στην αρχή nulla poena sine lege, η δε αρμοδιότητα της Επιτροπής για την εν λόγω εφαρμογή μπορεί να στηριχθεί στον κανονισμό 1/2003. Το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι, με την προπαρατεθείσα απόφαση, της 14ης Ιουλίου 2005, ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο έκρινε την TKS, δυνάμει της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997, υπεύθυνη για τις πλημμελείς ενέργειες της Thyssen και ότι το ζήτημα αυτό καλύπτεται από το δεδικασμένο.

41. Κατά το Πρωτοδικείο, η νομική βάση της επιβολής κυρώσεως και της μετακυλίσεως της ευθύνης προκύπτει με επαρκή σαφήνεια, αφενός, από τα άρθρα 7, παράγραφος 1, και 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 και, αφετέρου, από τη δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997. Η προβαλλόμενη παραβίαση της αρχής non bis in idem απορρίφθηκε, με την αιτιολογία ότι, δυνάμει της οικείας δηλώσεως, η διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση καταλογίζεται στην TKS. Κατά το Πρωτοδικείο, η εν λόγω παράβαση δεν είχε παραγραφεί, καθόσον η επέλευση της παραγραφής πρέπει να διαπιστωθεί σε σχέση με την TKS, εν προκειμένω δε η παραγραφή είχε ανασταλεί ενόσω εκκρεμούσε η ένδικη διαδικασία με αντικείμενο την αρχική απόφαση.

42. Εν τέλει, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η ανακοίνωση των αιτιάσεων ήταν σύννομη και ότι η Επιτροπή δεν προσέβαλε το δικαίωμα της TKS περί προσβάσεως στον φάκελο της υποθέσεως, ούτε υπέπεσε σε σφάλμα, καθόσον δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι το υποστατό της παραβάσεως δεν αμφισβητήθηκε.

IV — Η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία και τα αιτήματα των διαδίκων

43. Με την αίτησή της αναιρέσεως, η TKS ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναρεσιβαλλομένη απόφαση, επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου και, έτι επικουρικότερον, να μειώσει το ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε δυνάμει του άρθρου 2 της επίδικης αποφάσεως. Επιπλέον, ζητεί να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

44. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και να καταδικάσει την TKS στα δικαστικά έξοδα.

V — Η αίτηση αναιρέσεως

45. Η TKS προβάλλει πέντε λόγους αναιρέσεως, εκ των οποίων ο πρώτος αντλείται από την παραβίαση της αρχής nulla poena sine lege λόγω της εφαρμογής του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ μετά τις 23 Ιουλίου 2002, από την εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 23 του κανονισμού 1/2003 σε συνδυασμό με το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ, από την προσβολή της κυριαρχίας των συμβαλλομένων στη Συνθήκη ΕΚΑΧ κρατών και από την αδυναμία εφαρμογής επί των πραγματικών περιστατικών της παρούσας υποθέσεως της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 12ης Σεπτεμβρίου 2007, T-25/04, González y Díez κατά Επιτροπής [13].

46. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η TKS ισχυρίζεται ότι ο καταλογισμός στην ίδια της ευθύνης για τις πλημμελείς ενέργειες της Thyssen με την προπαρατεθείσα απόφαση του Δικαστηρίου, της 14ης Ιουλίου 2005, ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, δεν καλύπτεται από το δεδικασμένο, ότι το Πρωτοδικείο παραγνώρισε το περιεχόμενο της αρχής res judicata, προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνάς της και εσφαλμένως έκρινε ότι από τη δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997 απορρέει μετακύλιση της ευθύνης από την Thyssen στην ίδια.

13 — Συλλογή 2007, σ. II-3121.

47. Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως αντλείται από την αοριστία τόσο της νομικής βάσεως της επίδικης αποφάσεως όσο και της μετακυλίσεως της ευθύνης, τις οποίες το Πρωτοδικείο εσφαλμένως έκρινε ως επαρκώς ορισμένες. Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, η TKS προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι παρέβη τις διατάξεις περί παραγραφής. Ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως αντλείται από την παραβίαση των αρχών που διέπουν τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου.

Α — *Προκαταρκτικές παρατηρήσεις*

48. Η εξέταση των ανωτέρω λόγων αναιρέσεως επιβάλλει να υπομνησθεί προηγουμένως η φύση της διαδικασίας εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού.

49. Μολονότι η διαδικασία αυτή δεν εμπίπτει, υπό στενή έννοια, στη σφαίρα του ποινικού δικαίου, εντούτοις αποτελεί σαφώς διαδικασία οιονεί κατασταλτικού χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, τα πρόστιμα που προβλέπονται στο άρθρο 23 του κανονισμού 1/2003 προσομοιάζουν, βάσει της φύσεως και της σημασίας τους, με ποινικές κυρώσεις, η δε Επιτροπή, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της περί διεξαγωγής έρευνας, παροχής οδηγιών και λήψεως αποφάσεων, επεμβαίνει προπάντων κατά τρόπο κατασταλτικό στη δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Κατά τη γνώμη μου, η εν λόγω διαδικασία διαθέτει επομένως «ποινική φύση» κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων

του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών [14], και, συνεπώς, πρέπει να πληροί τις εγγυήσεις που προβλέπει το εμπίπτον στη σφαίρα του ποινικού δικαίου σκέλος της εν λόγω διατάξεως [15].

50. Η άποψη αυτή ευθυγραμμίζεται προς τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το εν λόγω δικαστήριο εφαρμόζει τρία κριτήρια προκειμένου να κρίνει εάν μια κατηγορία εντάσσεται στη σφαίρα του ποινικού δικαίου, ήτοι τον χαρακτηρισμό που δίδεται από το εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους, τον κατασταλτικό και αποτρεπτικό χαρακτήρα της κυρώσεως, καθώς και τη βαρύτητα της προβλεπομένης κυρώσεως [16]. Στο πρώτο κριτήριο αποδίδεται απλώς και μόνον τυπική και σχετική σημασία και τα άλλα δύο ισχύουν εναλλακτικώς [17]. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει εφαρμόσει την εν λόγω συλλογιστική σε πολυάριθμες περιπτώσεις επιβολής διοικητικών κυρώσεων [18], μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η επιβολή κυρώσεων από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού [19]. Συγκεκριμένα, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του δικαίου του ανταγωνισμού (διασφάλιση της δημόσιας οικονομικής τάξεως), της φύσεως των κυρώσεων που επισύρουν (οι οποίες φέρουν χαρακτήρα αποτρεπτικό και κατασταλτικό και ουδόλως αποβλέπουν στην αποκατάσταση ζημίας), καθώς και της βαρύτητάς των τελευταίων (υψηλή χρηματική ποινή), οι εν λόγω διαδικασίες πρέπει, κατά τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, να πληρούν τις εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

51. Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ένωσης ακολουθεί την ίδια οδό. Το Δικαστήριο, επισημαίνοντας την ιδιαιτερότητα των ενδίκων διαφορών στον τομέα του ανταγωνισμού, εφαρμόζει στο πλαίσιο αυτό τις στοιχειώδεις αρχές του ποινικού δικαίου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που εξαγγέλλονται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Συγκεκριμένα, με την απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni [20], το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η αρχή της προσωπικής ευθύνης ισχύει και για τους κανόνες του ανταγωνισμού [21]. Περαιτέρω, στην απόφαση Hüls κατά Επιτροπής [22], το Δικαστήριο παρέπεμψε στην αρχή του τεκμηρίου αθωότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ. Στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο της

14 — Σύμβαση η οποία υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

15 — Επί του εν λόγω ζητήματος, βλ. τις επί του παρόντος εκκρεμείς ενώπιον του Δικαστηρίου υποθέσεις C-272/09 P, KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής, καθώς και C-73/10 P, Internationale Fruchtimport Gesellschaft Weichert κατά Επιτροπής.

16 — Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Engel κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών της 8ης Ιουνίου 1976, σειρά Α αριθ. 22, § 82. Για παράθεση της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όσον αφορά την εφαρμογή των εν λόγω κριτηρίων βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Jussila κατά Φιλανδίας της 23ης Νοεμβρίου 2006, § 29 έως 39.

17 — Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Ezeh και Connors κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 9ης Οκτωβρίου 2003, *Recueil des arrêts et décisions* 2003-X, § 86.

18 — Επί παραδείγματι, σχετικά με διοικητική κύρωση επιβληθείσα λόγω τροχαίου ατυχήματος, βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Öztürk κατά Γερμανίας της 21ης Φεβρουαρίου 1984, σειρά Α αριθ. 73· σχετικά με κύρωση επιβληθείσα λόγω τελωνειακής παραβάσεως, βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Salabiaku κατά Γαλλίας της 7ης Οκτωβρίου 1988, σειρά Α αριθ. 141-Α· σχετικά με κύρωση επιβληθείσα από το γαλλικό συμβούλιο χρηματιστηριακών αγορών βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Didier κατά Γαλλίας της 27ης Αυγούστου 2002, *Recueil des arrêts et décisions* 2002-VII· σχετικά με προσαύξηση φόρου επιβληθείσα στο πλαίσιο διορθωτικής πράξεως επιβολής φόρου, βλ. ΕΔΔΑ, προπαρατεθείσα απόφαση Jussila κατά Φιλανδίας, και σχετικά με μομφή επιβληθείσα από την γαλλική επιτροπή τραπεζών, βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Dubus SA κατά Γαλλίας της 11ης Ιουνίου 2009.

19 — Συναφώς, βλ. ΕΔΔΑ, αποφάσεις Melchers and Co. κατά Γερμανίας της 9ης Φεβρουαρίου 1990, Société Stenuit κατά Γαλλίας της 30ής Μαΐου 1991, και Lilly κατά Γαλλίας της 3ης Δεκεμβρίου 2002. Βλ., επίσης, ΕΔΔΑ, προπαρατεθείσες αποφάσεις Jussila κατά Φιλανδίας, § 43, και Dubus SA κατά Γαλλίας, § 35, και για μεμονωμένη ερμηνεία, ΕΔΔΑ, απόφαση ΟΟΟ Neste κ.λπ. κατά Ρωσίας της 3ης Ιουνίου 2004.

20 — Απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P (Συλλογή 1999, σ. I-4125).

21 — Σκέψη 78. Η νομολογία αυτή έχει επιβεβαιωθεί (βλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, C-97/08 P, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2009, σ. I-8237, σκέψη 77).

22 — Απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-199/92 P (Συλλογή 1999, σ. I-4287).

Ένωσης έκρινε ότι, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως της επίδικης παραβάσεως, καθώς και της φύσεως και του βαθμού αυστηρότητας των κυρώσεων τις οποίες επισύρει, η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας πρέπει να εφαρμόζεται επί των διαδικασιών των σχετικών με παραβάσεις των ισχυόντων επί επιχειρήσεων κανόνων ανταγωνισμού που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή προστίμων ή περιοδικών χρηματικών ποινών [23].

52. Τα εν λόγω στοιχεία αποδεικνύουν επαρκώς ότι, στο πλαίσιο της εξετάσεως της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως, πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην τήρηση των θεμελιωδών εγγυήσεων που εξαγγέλλονται στα άρθρα 47 έως 49 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [24], καθώς και στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

Β — *Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από έλλειψη νομικής βάσεως της επίδικης αποφάσεως*

53. Κατ' ουσίαν, η TKS υποστηρίζει ότι, λόγω της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ στις 23 Ιουλίου 2002, η Επιτροπή απώλεσε την αρμοδιότητα να επιβάλλει κυρώσεις για παραβάσεις του άρθρου 65 ΑΧ και ότι δεν υφίσταται κανένα νομοθετικό κείμενο παρέχον στο εν λόγω θεσμικό όργανο το δικαίωμα να εφαρμόζει τη διάταξη αυτή.

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

54. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως υποδιαιρείται σε τέσσερα σκέλη, τα οποία αφορούν, πρώτον, την παραβίαση της αρχής nulla poena sine lege λόγω της εφαρμογής του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ, μετά τις 23 Ιουλίου 2002, δεύτερον, τον μη σύννομο χαρακτήρα της εφαρμογής του άρθρου 23 του κανονισμού 1/2003 σε συνδυασμό με το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ, τρίτον, την προσβολή της κυριαρχίας των συμβαλλομένων στη Συνθήκη ΕΚΑΧ κρατών και, τέταρτον, την αδυναμία εφαρμογής της προπαρατεθείσας αποφάσεως González y Díez κατά Επιτροπής στην οποία παραπέμπει το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση.

α) Επί του πρώτου σκέλους, αντλούμενου από την παραβίαση της αρχής nulla poena sine lege λόγω της εφαρμογής του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, στις 23 Ιουλίου 2002

55. Κατά την TKS, η θεμελίωση στο άρθρο 65 ΑΧ μετά τις 23 Ιουλίου 2002 της αποφάσεως επιβολής κυρώσεων για παραβάσεις οι οποίες έπαυσαν πριν από τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ συνιστά παραβίαση της αρχής nulla poena sine lege. Συγκεκριμένα, η παραδοχή ότι, για λόγους συνέχειας του δικαίου της Ένωσης, ορισμένες πρακτικές οι οποίες ενέπιπταν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ, εμπίπτουν πλέον στη Συνθήκη ΕΕ, αντιβαίνει στις αρχές που εξαγγέλλει η Σύμβαση της

23 — Σκέψη 150.

24 — ΕΕ 2010, C 83, σ. 389, στο εξής: Χάρτης.

Βιέννης περί του δικαίου των συνθηκών [25] και έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται δεκτή η Κατ' αναλογία ερμηνεία των διατάξεων του ποινικού δικαίου.

56. Λόγω της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ και ελλείψει μεταβατικών ρυθμίσεων όσον αφορά το άρθρο 65 ΑΧ, η Επιτροπή δεν διαθέτει πλέον, μετά τις 23 Ιουλίου 2002, αρμοδιότητες απορρέουσες από το εν λόγω άρθρο. Ως εκ τούτου, το ζήτημα της αντιστοιχίας μεταξύ του άρθρου 65 ΑΧ και του άρθρου 85 ΕΚ, καθώς και της εφαρμογής του lex specialis δεν ασκούν πλέον επιρροή στην παρούσα υπόθεση.

57. Πρώτον, η Επιτροπή διατείνεται ότι οι Συνθήκες ΕΚΑΧ και ΕΕ εμπίπτουν σαφώς σε μια ενιαία έννομη τάξη, στο πλαίσιο της οποίας η Συνθήκη ΕΚΑΧ αποτελεί lex specialis σε σχέση με τη Συνθήκη ΕΕ. Επομένως, η αρχή nulla poena sine lege δεν παραβιάσθηκε, δεδομένου ότι, μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, οι ίδιες συμπράξεις εξακολουθούν να απαγορεύονται δυνάμει ενός κανόνα Κατ' ουσίαν ταυτόσημου με εκείνον του άρθρου 65 ΑΧ, ήτοι δυνάμει του άρθρου 81 ΕΕ. Κατά συνέπεια, Κατ' εφαρμογή των γενικών αρχών που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου και υπό την επιφύλαξη της αρχής του lex mitior, πρέπει να εφαρμοστεί το δίκαιο που ίσχυε κατά τον χρόνο των επίμαχων πραγματικών περιστατικών.

58. Δεύτερον, η Επιτροπή προβάλλει ότι εξακολουθεί να έχει αρμοδιότητα εφαρμογής του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ. Συγκεκριμένα, οι Συνθήκες ΕΚΑΧ και ΕΕ συγκροτούν μια ενιαία έννομη τάξη, λαμβανομένου υπόψη του ενιαίου συστήματος απαγορεύσεως των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Επιτροπής στον οικείο τομέα, καθώς και της σχέσεως lex specialis προς lex generalis που υφίσταται μεταξύ των δύο συνθηκών, η οποία προκύπτει, ιδίως, από την γενικού χαρακτήρα απαγόρευση των συμπράξεων που θεσπίζει το άρθρο 81 ΕΚ. Στην εν λόγω έννομη τάξη ισχύουν οι γενικές αρχές του κοινού δικαίου, ιδίως οι διέπουσες τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου, πράγμα που δικαιολογεί τη διατήρηση της αρμοδιότητας της Επιτροπής, παρά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

β) Επί του δευτέρου σκέλους, αντλούμενου από τον μη σύννομο χαρακτήρα της εφαρμογής του άρθρου 23 του κανονισμού 1/2003 σε συνδυασμό με το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ

59. Πρώτον, η TKS συνάγει από τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ ότι δεν υφίσταται καμία νομική βάση για την επιβολή κυρώσεων λόγω παραβάσεως του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ. Συγκεκριμένα η TKS υπενθυμίζει ότι η κατ' αναλογία ερμηνεία δεν επιτρέπεται στον τομέα των ποινικών κυρώσεων και υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε τέτοια ερμηνεία, καθόσον έκρινε ότι η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί στο άρθρο 23 του κανονισμού 1/2003 προκειμένου να επιβάλει κυρώσεις για παραβάσεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

25 — *Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 1155, σ. 331.

60. Δεύτερον, η TKS υπενθυμίζει ότι δεν αποτελεί καθήκον του Δικαστηρίου της Ένωσης να καλύψει τυχόν κενά δικαίου που απορρέουν από την έλλειψη μεταβατικής διατάξεως όσον αφορά το άρθρο 65 ΑΧ.

61. Τρίτον, η TKS υποστηρίζει ότι, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της κατανομής των αρμοδιοτήτων, οι εξουσίες που απονέμονται στην Επιτροπή από τη Συνθήκη ΕΕ ισχύουν αυστηρώς εντός των ορίων της Συνθήκης αυτής. Επομένως, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003, ως διαδικαστικός κανόνας, έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση. Επιπλέον, οι αρχές της διαχρονικής εφαρμογής του δικαίου δεν έχουν πλέον εφαρμογή, δεδομένου ότι η Επιτροπή έχει απολέσει κάθε αρμοδιότητα επιβολής κυρώσεων για παραβάσεις του άρθρου 65 ΑΧ.

62. Η Επιτροπή φρονεί ότι το Πρωτοδικείο προέβη σε ορθή εφαρμογή των αρχών της διαχρονικής εφαρμογής του δικαίου. Συγκεκριμένα, από την ιδιότητα του άρθρου 81 ΕΚ ως lex generalis απορρέει η γενική εφαρμογή του άρθρου 23 του κανονισμού 1/2003, καθιστώντας περιττή οποιαδήποτε μεταβατική διάταξη όσον αφορά το άρθρο 65 ΑΧ. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν παραβίασε ουδεμία γενική αρχή ερμηνείας, λόγω του ότι βάσισε την αρμοδιότητά της στην οικεία διάταξη, δεδομένου ότι το ζήτημα της αρμοδιότητας δεν σχετίζεται με την αρχή nulla poena sine lege και ότι το Δικαστήριο έχει δεχθεί τη δυνατότητα τελολογικής ερμηνείας των διατάξεων του ποινικού δικαίου [26].

γ) Επί του τρίτου σκέλους, αντλούμενου από προσβολή της κυριαρχίας των συμβαλλομένων στη Συνθήκη ΕΚΑΧ κρατών

63. Η TKS υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση προσβάλλει την κυριαρχία των συμβαλλομένων στη Συνθήκη ΕΚΑΧ κρατών, καθόσον, με τη λήξη ισχύος της εν λόγω Συνθήκης, η αρμοδιότητα για την επιβολή κυρώσεων στο πεδίο εφαρμογής της ανακτήθηκε από τα κράτη μέλη, δεδομένου ότι τα συμβαλλόμενα στη Συνθήκη κράτη είχαν παραχωρήσει την εξουσία επιβολής συναφών κυρώσεων στην Επιτροπή μόνον έως την ανωτέρω ημερομηνία.

64. Η Επιτροπή θέτει υπό αμφισβήτηση το δικαίωμα της TKS, ως νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, να επικαλεσθεί την εν λόγω προσβολή. Συνεπεία της συνέχειας της ενιαίας έννομης τάξεως, τα κράτη μέλη, τα οποία επικύρωσαν ομοφώνως την επίδικη απόφαση στο πλαίσιο των εργασιών της συμβουλευτικής επιτροπής, ουδέποτε είχαν ούτε ανέκτησαν αρμοδιότητες για την καταστολή των συμπράξεων στον επίμαχο τομέα. Επομένως, η TKS αποσκοπεί να τύχει ατιμωρησίας για παρελθοντικές υποθέσεις, πράγμα που δεν συνάδει προς τη σημασία της απαγορεύσεως των συμπράξεων.

26 — Απόφαση της 7ης Ιουνίου 2007, C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. I-4405).

δ) Επί του τετάρτου σκέλους, αντλούμενου από το ανεφάρμοστο της προπαρατεθείσας αποφάσεως González y Díez κατά Επιτροπής

65. Κατά την TKS, η παραπομπή του Πρωτοδικείου στην προπαρατεθείσα απόφαση González y Díez κατά Επιτροπής ουδόλως ασκεί επιρροή εν προκειμένω, διότι το αντικείμενο της εν λόγω διαφοράς (οι κρατικές ενισχύσεις) και η προκληθείσα στρέβλωση του ανταγωνισμού δεν είναι συγκρίσιμα με εκείνα της παρούσας υποθέσεως. Εξάλλου, η επίμαχη παράβαση δεν παράγει αποτελέσματα για το μέλλον.

66. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ορισμένες πτυχές της παρούσας υποθέσεως και της προπαρατεθείσας αποφάσεως González y Díez κατά Επιτροπής είναι συγκρίσιμες, καθόσον, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, το σύνολο των πραγματικών περιστατικών έλαβε μεν χώρα πριν από τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, όμως η διαδικασία ανακτήσεως της ενισχύσεως ή επιβολής κυρώσεως έλαβε χώρα μετά τις 23 Ιουλίου 2002. Επιπλέον, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μπορούσαν να προκαλέσουν δυσμενή αποτελέσματα για το μέλλον.

2. Εκτίμηση

67. Τα τέσσερα πρώτα σκέλη του πρώτου λόγου αναιρέσεως θα εξετασθούν από κοινού. Η TKS ζητεί, Κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει εάν, μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η Επιτροπή είχε δικαίωμα να διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ και να επιβάλει κυρώσεις, βασίζοντας την αρμοδιότητά της στις διατάξεις του κανονισμού 1/2003, ο οποίος, το υπενθυμίζω, αποτελεί τον κανονισμό εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ.

68. Συγκεκριμένα, στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 1/2003, προκειμένου να διαπιστώσει την παράβαση. Εξάλλου, για την επιβολή του προστίμου στην TKS, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο άρθρο 23, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού. Εντούτοις, η Επιτροπή υπολόγισε το ποσό του οικείου προστίμου με αναφορά όχι στη μέθοδο υπολογισμού που προβλέπεται στην τελευταία αυτή διάταξη, αλλά στη μέθοδο που καθορίζεται στο άρθρο 65, παράγραφος 5, ΑΧ, τούτο δε Κατ' εφαρμογήν της αρχής του lex mitior.

69. Δεν είναι η πρώτη φορά που η Επιτροπή στηρίζει μια απόφαση σε συνδυασμό του ουσιαστικού και του δικονομικού δικαίου που απορρέουν από τις Συνθήκες ΕΚΑΧ και ΕΕ. Ενήργησε κατά τρόπο ταυτόσημο σε δύο ακόμη υποθέσεις [27].

70. Η Επιτροπή ενήργησε κατ' αυτόν τον τρόπο, καθόσον δεν υπάρχει καμία μεταβατική διάταξη η οποία να της επιτρέπει να διαπιστώνει τυχόν παραβάσεις του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ, και να επιβάλλει συναφείς κυρώσεις, μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που δεν κατόρθωσε να εκδώσει συναφή απόφαση

27 — Βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις González y Díez κατά Επιτροπής, κατά της οποίας δεν ασκήθηκε αίτηση αναιρέσεως, και ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ. κατά Επιτροπής, κατά της οποίας, το υπενθυμίζω, ασκήθηκαν αιτήσεις αναιρέσεως οι οποίες εκκρεμούν επί του παρόντος ενώπιον του Δικαστηρίου (C-201/09 P και C-216/09 P).

πριν από τη λήξη ισχύος της εν λόγω Συνθήκης, λόγω καθυστερημένης διαπιστώσεως των αντιθέτων προς τον ανταγωνισμό ενεργειών, ή, όπως συμβαίνει στην παρούσα υπόθεση, λόγω της ακυρώσεως της πρώτης αποφάσεώς της, κανένα νομοθετικό κείμενο δεν της επιτρέπει να διασφαλίσει τον σεβασμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εν λόγω διάταξη.

71. Περαιτέρω, ουδείς εκ των δύο κανονισμών εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού, ήτοι ούτε ο κανονισμός 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962 [28] ούτε ο κανονισμός 1/2003, αφορά καταστάσεις που διαμορφώθηκαν κατά τη διάρκεια ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Μόνον η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με ορισμένα θέματα που αφορούν τη διευθέτηση υποθέσεων ανταγωνισμού συνεπεία της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ [29] αναφέρει την εν λόγω περίπτωση. Συγκεκριμένα, το σημείο 31 της εν λόγω ανακοινώσεως ορίζει τα εξής:

«Σε περίπτωση που η Επιτροπή, κατά την εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων ανταγωνισμού ως προς δεδομένη συμφωνία, διαπιστώνει κάποια παράβαση σε τομέα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ, εφαρμοστέες θα είναι οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου οι οποίες ίσχυαν κατά τον χρόνο επελεύσεως των γεγονότων που συνιστούν την παράβαση, χωρίς να έχει σημασία ο χρόνος κατά τον οποίο εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις. Εν πάση περιπτώσει, σε ό,τι αφορά τη διαδικασία, εφαρμοστέα μετά τη λήξη της ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ θα είναι η νομοθεσία της ΕΚ […]».

28 — Πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ 1962, 13, σ. 204).

29 — ΕΕ 2002, C 152, σ. 5.

72. Για την πλήρωση του ανωτέρω κενού δικαίου, η Επιτροπή προέκρινε μια πρώτη λύση η οποία απορρίφθηκε από το Πρωτοδικείο με τις αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 2007, T-27/03, T-46/03, T-58/03 και T-79/03 και T-80/03, T-97/03 και T-98/03, SP κατά Επιτροπής [30], T-45/03, Riva Acciaio κατά Επιτροπής, T-77/03, Feralpi Siderurgica κατά Επιτροπής, και T-94/03, Ferriere Nord κατά Επιτροπής. Σε κάθε μία από τις εν λόγω υποθέσεις η Επιτροπή στήριξε την αρμοδιότητά της αποκλειστικώς στις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ, τούτο δε παρά τη λήξη ισχύος της τελευταίας. Συγκεκριμένα, με την απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2002 έναντι της Ferriere Nord SpA, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο άρθρο 65, παράγραφος 4, ΑΧ, προκειμένου να διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ, και στο άρθρο 65, παράγραφος 5, ΑΧ, προκειμένου να επιβάλει πρόστιμο στην επιχείρηση.

73. Το Πρωτοδικείο ακύρωσε το σύνολο των εν λόγω αποφάσεων λόγω ελλείψεως αρμοδιότητας. Υπενθύμισε, ιδίως, ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου [31], η διάταξη που συνιστά τη νομική βάση πράξεως και νομιμοποιεί το κοινοτικό όργανο για την έκδοση της εν λόγω πράξεως πρέπει να ισχύει κατά τον χρόνο εκδόσεώς της.

74. Στο πλαίσιο καμίας από τις εν λόγω υποθέσεις δεν ασκήθηκε αίτηση αναιρέσεως από την Επιτροπή.

30 — Συλλογή 2007, σ. II-4331.

31 — Βλ. απόφαση της 4ης Απριλίου 2000, C-269/97, Επιτροπή κατά Συμβουλίου (Συλλογή 2000, σ. I-2257), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι «οι κοινοτικές πράξεις πρέπει να εκδίδονται σύμφωνα με τους κανόνες της Συνθήκης που ισχύουν κατά τον χρόνο της εκδόσεώς τους» (σκέψη 45).

75. Στην παρούσα υπόθεση η Επιτροπή υιοθετεί, επομένως, μια νέα λύση, δεδομένου ότι στηρίζει την απόφασή της σε συνδυασμό του ουσιαστικού δικαίου που πηγάζει από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ και του δικονομικού δικαίου που απορρέει από τη Συνθήκη ΕΕ, όπως ίσχυαν κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως.

76. Με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το Πρωτοδικείο επικύρωσε τη νομιμότητα του εν λόγω συνδυασμού, βάσει τελολογικής ερμηνείας των θεσπισθέντων από τον νομοθέτη της Ένωσης κανόνων. Προκειμένου να αποφανθεί ότι η Επιτροπή είχε την εξουσία να εκδώσει την επίμαχη απόφαση, το Δικαστήριο άρθρωσε τη συλλογιστική του σε τρία στάδια. Κατ' αρχάς, στις σκέψεις 75 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υπενθύμισε τη φύση και το περιεχόμενο που αποδίδεται στη Συνθήκη ΕΚΑΧ στο πλαίσιο της έννομης τάξεως της Ένωσης. Εν συνεχεία, στις σκέψεις 80 έως 84 της εν λόγω αποφάσεως, το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε στη συνοχή και την ταυτότητα των σκοπών που επιδιώκουν οι δύο Συνθήκες, εφαρμόζοντας τους ερμηνευτικούς κανόνες που έχει καθιερώσει το Δικαστήριο. Εν τέλει, στις σκέψεις 85 έως 89 της οικείας αποφάσεως, το Δικαστήριο επαλήθευσε ότι η Επιτροπή ενήργησε σύμφωνα με την αρχή της νομιμότητας και, ιδίως, σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου.

77. Με τις παρούσες προτάσεις μου, θα υποστηρίξω τη θέση του Πρωτοδικείου περί ορθότητας της εν λόγω νομικής βάσεως και, προς τούτο, θα εξετάσω τα βασικά σημεία της συλλογιστικής του.

78. Στο πλαίσιο της έννομης τάξεως της Ένωσης, η Συνθήκη ΕΚΑΧ αποτελούσε ειδικό καθεστώς στο οποίο υπόκειντο οι επιχειρήσεις στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, κατά παρέκκλιση από τους κανόνες γενικής ισχύος που είχαν θεσπισθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ. Η σχέση μεταξύ των δύο Συνθηκών ρυθμιζόταν στο άρθρο 305 ΕΚ. Η εν λόγω διάταξη είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ και του συναφούς παραγώγου δικαίου επί εμπορευμάτων των επιχειρήσεων της βιομηχανίας σιδήρου και χάλυβα, οσάκις τα επίμαχα ζητήματα αποτελούσαν αντικείμενο ειδικής νομοθετικής ρυθμίσεως θεσπισθείσας στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ [32].

79. Εντούτοις, ελλείψει ειδικών διατάξεων, η Συνθήκη ΕΚ και οι διατάξεις που θεσπίζονταν Κατ' εφαρμογήν αυτής, εφαρμόζονταν στα προϊόντα του εν λόγω επιχειρηματικού τομέα [33], κατόπιν δε της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ στις 23 Ιουλίου 2002, το γενικό πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ επεκτάθηκε στους τομείς που αρχικώς υπόκειντο στη Συνθήκη ΕΚΑΧ.

80. Η εν λόγω διαδοχή του νομικού πλαισίου της Συνθήκης ΕΚΑΧ από εκείνο της Συνθήκης ΕΚ εντάχθηκε στο πλαίσιο της λειτουργικής ενότητας των δύο κοινοτήτων [34]. Το Δικαστήριο εξαρχής αναγνώρισε την ύπαρξη μιας ενιαίας έννομης τάξεως [35]. Επίσης, δέχθηκε την ύπαρξη μιας έννομης τάξεως διαχρονικής, στο πλαίσιο της οποίας πρέπει, σε περίπτωση μεταβολής της νομοθεσίας, να διασφαλίζεται, πλην ρητής περί του αντιθέτου

32 — Βλ. απόφαση της 22ας Απριλίου 2008, C-408/04 P, Επιτροπή κατά Salzgitter (Συλλογή 2008, σ. I-2767, σκέψη 88 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 — Βλ. απόφαση της 2ας Μαΐου 1996, C-18/94, Hopkins κ.λπ. (Συλλογή 1996, σ. I-2281, σκέψη 14 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 — Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1960, 27/59 και 39/59, Campolongo κατά Haute Autorité (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 525).

35 — Βλ. γνωμοδότηση 1/91, της 14ης Δεκεμβρίου 1991 (Συλλογή 1991, σ. I-6079, σκέψη 21).

βουλήσεως του νομοθέτη, η συνέχεια των δικαιικών δομών [36].

81. Οι αποφάσεις Busseni [37] και Lucchini [38], επί των οποίων στήριξε τη συλλογιστική του το Πρωτοδικείο, αποτυπώνουν τον τρόπο με τον οποίο το Δικαστήριο εκλαμβάνει την εν λόγω λειτουργική ενότητα των δύο Συνθηκών. Οι δύο αυτές υποθέσεις αφορούσαν την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής για την ερμηνεία των κανόνων της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

82. Η πρώτη υπόθεση αφορούσε το γεγονός ότι το άρθρο 41 ΑΧ, σε αντίθεση με το άρθρο 234 ΕΚ, δεν προέβλεπε ρητώς την ανωτέρω αρμοδιότητα του Δικαστηρίου. Προκειμένου να συμπληρώσει το εν λόγω κενό δικαίου, το Δικαστήριο δεν επικεντρώθηκε στις διαφορές από πλευράς διατυπώσεως που υπήρχαν μεταξύ των δύο διατάξεων, αλλά στηρίχθηκε στους κοινούς σκοπούς που αυτές επιδιώκουν, καθώς και στη συνοχή των Συνθηκών. Συγκεκριμένα έκρινε ότι «[…] θα ήταν αντίθετο προς τους [εν λόγω] σκοπούς και την [εν λόγω] συνοχή των Συνθηκών το να ανήκει σε τελευταίο βαθμό στο Δικαστήριο ο προσδιορισμός της έννοιας και του περιεχομένου των κανόνων που θεσπίζονται από ή με βάση τις Συνθήκες [ΕΚ] και ΕΚΑΕ, […], ενώ παράλληλα, όταν οι σχετικοί κανόνες εμπίπτουν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ, *η αρμοδιότητα αυτή να ανήκει αποκλειστικά στα διάφορα εθνικά δικαστήρια, οι ερμηνείες των οποίων μπορούν να διαφέρουν, το δε Δικαστήριο να μη μπορεί να εξασφαλίσει την ενιαία ερμηνεία των κανόνων αυτών* [39]» [40].

83. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο εφάρμοσε την εν λόγω συλλογιστική στην προπαρατεθείσα υπόθεση Lucchini. Η υπόθεση αυτή αφορούσε το ζήτημα κατά πόσον, λόγω της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, το Δικαστήριο καθίσταται αναρμόδιο να αποφαίνεται επί των προδικαστικών ερωτημάτων που αφορούν την ερμηνεία και την εφαρμογή της εν λόγω Συνθήκης. Το Δικαστήριο δέχθηκε μεν ότι το άρθρο 41 ΑΧ δεν μπορεί πλέον στην περίπτωση αυτή να έχει εφαρμογή, εντούτοις αποφάνθηκε ότι το να μην έχει το Δικαστήριο αρμοδιότητα να διασφαλίζει την ομοιόμορφη ερμηνεία των κανόνων που εμπίπτουν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ και εξακολουθούν να παράγουν αποτελέσματα μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης αυτής όχι μόνο θα αντέβαινε στον σκοπό και στη συνοχή των Συνθηκών, αλλά θα ήταν επίσης ασυμβίβαστο προς την κοινοτική έννομη τάξη [41].

84. Βάσει της εν λόγω νομολογίας, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή είχε αρμοδιότητα να εκδώσει την επίδικη απόφαση. Παρά τις διαφορές από πλευράς διατυπώσεως που υπάρχουν μεταξύ των άρθρων 65, παράγραφος 1, ΑΧ και 81 ΕΚ, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι οι δύο αυτές διατάξεις τυγχάνουν της ίδιας ερμηνείας από το Δικαστήριο της Ένωσης και αποβλέπουν στους ίδιους σκοπούς.

36 — Απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1969, 23/68, Klomp (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 27, σκέψη 13).

37 — Απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 1990, C-221/88 (Συλλογή 1990, σ. I-495, σκέψεις 8 έως 16).

38 — Απόφαση της 18ης Ιουλίου 2007, C-119/05 (Συλλογή 2007, σ. I-6199).

39 — Η υπογράμμιση δική μου.

40 — Προπαρατεθείσα απόφαση Busseni (σκέψη 16).

41 — Προπαρατεθείσα απόφαση Lucchini (σκέψη 41).

85. Συγκεκριμένα, η διατύπωση των άρθρων 65, παράγραφος 1, ΑΧ και 81, παράγραφος 1, ΕΚ, αρκεί προκειμένου να αποδειχθεί ότι τα κράτη μέλη προετίθεντο να θεσπίσουν όμοιους κανόνες και το ίδιο πεδίο παρεμβάσεως των Κοινοτήτων. Έστω και εάν διαφέρουν από πλευράς διατυπώσεως, οι εν λόγω διατάξεις αποτελούν αμφότερες έκφραση των ίδιων αναγκών, ήτοι της δημιουργίας κοινής αγοράς στο πλαίσιο της οποίας ισχύουν όροι υγιούς και αποτελεσματικού ανταγωνισμού, και, προς το σκοπό αυτό, της απαγορεύσεως των συμφωνιών που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού. Επομένως, όπως τόνισε το Πρωτοδικείο, ο σκοπός περί μη νοθεύσεως του ανταγωνισμού στους τομείς της αγοράς χάλυβα και άνθρακα δεν παραβλάπτεται λόγω της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, απλώς εξακολουθεί να ισχύει στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ. Εξάλλου, τα άρθρα 65, παράγραφος 1, ΑΧ και 81, παράγραφος 1, ΕΚ διαφυλάσσουν τα ίδια έννομα συμφέροντα. Όσον αφορά τα μέσα δράσεως, οι δύο διατάξεις στηρίζονται σε παρεμφερή βάση [42], η δε εφαρμογή τους εμπίπτει στη αρμοδιότητα της ίδιας αρχής, ήτοι της Επιτροπής.

86. Υπό τις περιστάσεις αυτές και με την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο ορθώς αποφάνθηκε ότι η συνέχεια της κοινοτικής έννομης τάξης και των σκοπών που πρυτανεύουν κατά τη λειτουργία της απαιτεί, εφόσον η Ευρωπαϊκή Κοινότητα διαδέχθηκε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, να διασφαλίζει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, έναντι των καταστάσεων που δημιουργήθηκαν υπό το καθεστώς της Συνθήκης ΕΚΑΧ, τον σεβασμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που ήταν επιβεβλημένες στα κράτη μέλη και στους ιδιώτες δυνάμει της Συνθήκης ΕΚΑΧ [43]. Κατά τη γνώμη μου, εάν γίνει δεκτό ότι, μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η Κοινότητα απώλεσε την εν λόγω αρμοδιότητα, τούτο θα ήταν, κατά τη γνώμη μου, αντίθετο προς τον σκοπό και τη συνοχή των Συνθηκών που επιδιώκει ο νομοθέτης της Ένωσης, καθώς και προς την αναγνωρισθείσα από το Δικαστήριο συνέχεια της κοινοτικής έννομης τάξεως.

87. Η εν λόγω ερμηνεία προφανώς ισχύει μόνον εφόσον η Κοινότητα, η οποία εκπροσωπείται εν προκειμένω από την Επιτροπή, ενεργεί σύμφωνα προς τις γενικές αρχές που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου [44]. Οι εν λόγω αρχές, τις οποίες υπενθυμίζει το Πρωτοδικείο στη σκέψη 85 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, είναι οι ακόλουθες.

88. Οι διαδικαστικοί κανόνες έχουν εφαρμογή εφ' όλων των διαφορών που εκκρεμούν κατά τον χρόνο ενάρξεως ισχύος των κανόνων αυτών. Άλλως ειπείν, η Επιτροπή πρέπει

42 — Συναφώς, αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες παρέσχε ο νομοθέτης της Ένωσης το 1998, ο υπολογισμός του προστίμου που επιβάλλεται σε επιχείρηση η οποία παρέβη το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΕΚ ή το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ στηρίζεται στα κριτήρια που θεσπίσθηκαν στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ, ήτοι στη σοβαρότητα και στη διάρκεια της παραβάσεως [βλ. κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται Κατ' εφαρμογή του άρθρου 15 παράγραφος 2 του κανονισμού 17 και του άρθρου 65 παράγραφος 5 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3)].

43 — Σκέψη 83 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

44 — Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 2008, C-450/06, Varec (Συλλογή 2008, σ. I-581), με την οποία το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ενώ οι κανόνες διαδικασίας εφαρμόζονται γενικώς επί όλων των διαφορών που εκκρεμούν κατά το χρονικό σημείο της ενάρξεως της ισχύος τους, δεν συμβαίνει το ίδιο με τους ουσιαστικούς κανόνες, οι οποίοι ερμηνεύονται συνήθως ως μη διέποντες τις διαμορφωθείσες προ της ενάρξεως της ισχύος τους καταστάσεις (σκέψη 27).

να κολάσει τη διαπραχθείσα υπό το καθεστώς της Συνθήκης ΕΚΑΧ παράβαση σύμφωνα με τον τύπο και με τη διαδικασία που προβλέπουν οι διατάξεις που ίσχυαν κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεώς της, ήτοι σύμφωνα με τα οριζόμενα στο πλαίσιο του κανονισμού 1/2003.

89. Αντιθέτως, τούτο δεν ισχύει για τους ουσιαστικούς κανόνες, οι οποίοι, εκτός αντίθετης ρητής βουλήσεως του νομοθέτη της Ένωσης [45], δεν έχουν αναδρομική ισχύ. Επομένως, το εφαρμοστέο ουσιαστικό δίκαιο εξακολουθεί να είναι αυτό που ίσχυε όταν διαπράχθηκε η παράβαση. Ο εν λόγω κανόνας εγγυάται ασφάλεια δικαίου υπέρ των ιδιωτών οι οποίοι πρέπει απλώς να μπορούν να γνωρίζουν τα όρια της ατομικής τους ελευθερίας, χωρίς να αιφνιδιάζονται εν συνεχεία από νόμους αναδρομικής ισχύος οι οποίοι ανατρέπουν τις προβλέψεις τους.

90. Ο εν λόγω κανόνας απορρέει από την αρχή nulla poena sine lege την οποία εξαγγέλλει το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη, καθώς και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ.

91. Το άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη ορίζει τα εξής:

«Κανείς δεν μπορεί να καταδικασθεί για πράξη ή παράλειψη, η οποία δεν αποτελούσε, κατά τη στιγμή της τελέσεώς της, αδίκημα κατά το εθνικό ή το διεθνές δίκαιο. Ούτε επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνη η οποία ίσχυε κατά τη στιγμή της τελέσεως του αδικήματος. Εάν, μετά την τέλεση του αδικήματος, προβλεφθεί με νόμο ελαφρύτερη ποινή, επιβάλλεται αυτή η ποινή.»

92. Η ανάλυση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο στη σκέψη 89 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως συνάδει, κατά τη γνώμη μου, απολύτως με την ανωτέρω αρχή. Συγκεκριμένα, το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ, στο οποίο ορίζεται η επίμαχη παράβαση, αποτελεί σαφώς τον ισχύοντα ουσιαστικό κανόνα που πράγματι εφάρμοσε η Επιτροπή. Η επίδικη απόφαση αφορούσε σαφώς έννομη κατάσταση η οποία διαμορφώθηκε πριν από τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, δεδομένου ότι έλαβε χώρα κατά την περίοδο μεταξύ της 16ης Δεκεμβρίου 1993 και της 31ης Δεκεμβρίου 1994. Εξάλλου, η Συνθήκη ΕΚΑΧ, από τη φύση της ως lex specialis, καθώς και οι κανόνες που θεσπίσθηκαν προς εφαρμογή της, αποτελούν σαφώς το μοναδικό εφαρμοστέο καθεστώς που διέπει τέτοιου είδους καταστάσεις, οι οποίες διαμορφώθηκαν πριν από τη λήξη ισχύος της εν λόγω Συνθήκης. Εν τέλει, όπως επισήμανε το Πρωτοδικείο, ο νομοθέτης της Ένωσης ουδέποτε θέσπισε διάταξη καθιστώσα δυνατή την αναδρομική εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

93. Επομένως, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή σαφώς καταδίκασε μια ενέργεια η οποία, όταν διαπράχθηκε, συνιστούσε παράβαση. Δεδομένου δε ότι η παράβαση αυτή διαπράχθηκε κατά την περίοδο μεταξύ της 16ης Δεκεμβρίου 1993 και της 31ης Δεκεμβρίου 1994, προβλεπόταν με σαφήνεια και ακρίβεια από το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ. Επιπλέον, η εν λόγω παράβαση συνιστούσε αξιόποινη πράξη, η ποινή δε που

45 — Κατ' εξαίρεση από τον εν λόγω κανόνα, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι ουσιαστικοί κανόνες μπορούν να καταλαμβάνουν καταστάσεις που έχουν διαμορφωθεί πριν από την έναρξη ισχύος τους, στον βαθμό που το γράμμα, οι σκοποί ή η οικονομία τους επιτρέπουν να τους αναγνωριστεί παρόμοια ισχύς (προπαρατεθείσα απόφαση Varec).

επέσυρε προσδιοριζόταν σαφώς στο άρθρο 65, παράγραφος 5, ΑΧ. Ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις ήταν πλήρως ενημερωμένες όσον αφορά τις συνέπειες των ενεργειών τους, τόσο στο πλαίσιο της πρώτης διαδικασίας η οποία οδήγησε στην έκδοση της αρχικής αποφάσεως, όσο και στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Σημειώνεται, εν τέλει, ότι, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας τόσο ειδικής όσο αυτή της επανεκδόσεως αποφάσεως, η TKS δεν μπορούσε να στηριχθεί νομίμως στη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ προκειμένου να αποφύγει τυχόν καταδίκη από την Επιτροπή (εάν η διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση καταλογιζόταν στην ίδια).

94. Όσον αφορά τους διαδικαστικούς κανόνες, είναι πλέον γνωστό ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ, οι διατάξεις που νομιμοποιούν την Επιτροπή για την έκδοση αποφάσεως περί καταδίκης επιχειρήσεων που διέπραξαν παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ και επιβολής κυρώσεων σε αυτές, είναι από 1ης Μαΐου 2004, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 1/2003, τα άρθρα 7, παράγραφος 1 και 23, παράγραφος 2 του εν λόγω κανονισμού, αντιστοίχως. Επομένως, κρίνοντας ότι οι εν λόγω διατάξεις αποτελούν διαδικαστικούς κανόνες, το Πρωτοδικείο επικύρωσε ότι έχουν άμεση εφαρμογή.

95. Όσον αφορά το ανωτέρω σημείο, διαφωνώ με την ανάλυση του Πρωτοδικείου. Συγκεκριμένα, το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 δεν νομιμοποιεί απλώς την Επιτροπή να επιβάλλει πρόστιμο, αλλά καθορίζει επίσης το ύψος αυτού. Υπό τις περιστάσεις αυτές, θεωρώ ότι η εν λόγω διάταξη αποτελεί ουσιαστικό κανόνα δικαίου.

96. Ως εκ τούτου, αντιλαμβάνομαι ότι, στη συγκεκριμένη αλληλουχία της υπό κρίση υποθέσεως, η Επιτροπή στηρίχθηκε στην ανωτέρω διάταξη, προκειμένου να έχει αρμοδιότητα για την επιβολή κυρώσεων στην TKS. Όσον αφορά το ποσό του προστίμου, η Επιτροπή, δυνάμει της αρχής της lex mitior η οποία προβλέπεται στο άρθρο 49, παράγραφος 1, του Χάρτη, το υπολόγισε σύμφωνα με το άρθρο 65, παράγραφος 5, ΑΧ, προκειμένου να επιβληθεί στην TKS λιγότερο αυστηρή κύρωση.

97. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι η Επιτροπή μπορούσε, σε μια περίπτωση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, να στηριχθεί στα άρθρα 7, παράγραφος 1, και 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 προκειμένου να διαπιστώσει τις αξιόποινες πράξεις που διαπράχθηκαν σε τομέα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ και να επιβάλει σχετικές κυρώσεις.

98. Πρέπει, πάντως, να παρατηρηθεί ότι, αντιθέτως προς ό, τι έκρινε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 84 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή μπορούσε να ενεργήσει κατά τον τρόπο αυτό όχι από τις 23 Ιουλίου 2002, ημερομηνία λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, αλλά από 1ης Μαΐου 2004, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 1/2003.

99. Η εν λόγω πλάνη, εντούτοις, ουδόλως επιφέρει συνέπειες ως προς την επίλυση της διαφοράς.

100. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνεται στο Δικαστήριο να απορρίψει τον πρώτο λόγο αναιρέσεως ως αβάσιμο.

Γ — *Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, αντλούμενου από παραβίαση της αρχής του δεδικασμένου όσον αφορά τον καταλογισμό στην TKS της ευθύνης για τις ενέργειες της Thyssen*

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

101. Στο πλαίσιο του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, η TKS υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε ότι το ζήτημα του καταλογισμού σε αυτήν της ευθύνης για τις ενέργειες τις οποίες διέπραξε η Thyssen καλύπτεται από το δεδικασμένο.

102. Ο οικείος λόγος αναιρέσεως διακρίνεται σε τρία σκέλη.

103. Στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους, η TKS υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Πρωτοδικείο ερμήνευσε κατά τρόπο εσφαλμένο τη σκέψη 88 της προπαρατεθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου Thyssen Krupp κατά Επιτροπής. Κατά την TKS, με την εν λόγω σκέψη, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ίδια ευθυνόταν για τις ενέργειες της Thyssen και ότι το ζήτημα αυτό καλύπτεται πλέον από το δεδικασμένο. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορούσε να της επιβάλει εγκύρως πρόστιμο για την παραβατική συμπεριφορά της Thyssen.

104. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η TKS αλλοίωσε το περιεχόμενο της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Συγκεκριμένα, όπως έκρινε το Πρωτοδικείο, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι, λαμβανομένης υπόψη της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997, η Επιτροπή είχε δικαίωμα να καταλογίσει στην TKS την ευθύνη για τις ενέργειες της Thyssen. Επιπλέον, η ερμηνεία της TKS προσκρούει σε αυτό καθεαυτό το αντικείμενο της ανταναιρέσεως που ασκήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, η εν λόγω ανταναίρεση αφορούσε μόνον το ζήτημα της παραιτήσεως από το δικαίωμα της ακροάσεως. Επομένως, το Δικαστήριο δεν ήταν υποχρεωμένο να εξετάσει επί της ουσίας τη δήλωση αναλήψεως της ευθύνης.

105. Στο πλαίσιο του δευτέρου σκέλους, η TKS υποστηρίζει, αφενός, ότι το Πρωτοδικείο παραβίασε την αρχή του δεδικασμένου, καθόσον έκρινε ότι η ισχύς της εν λόγω αρχής εκτείνεται πέραν του επίδικου αντικειμένου της προηγηθείσας διαδικασίας. Συγκεκριμένα, αντικείμενο της οικείας διαδικασίας αποτελούσε μόνον η παραβίαση των δικαιωμάτων άμυνας της TKS στο πλαίσιο της εκδόσεως της αρχικής αποφάσεως. Επομένως, κατά την TKS, το δεδικασμένο δεν μπορεί να απαγορεύει την άσκηση προσφυγής κατά νέας αποφάσεως, στο πλαίσιο της οποίας μπορεί να προβληθεί η έλλειψη νομιμότητας της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997. Συναφώς, η TKS υπενθυμίζει ότι τα πραγματικά

περιστατικά από τα οποία προκύπτει η προβαλλόμενη μετακύλιση της ευθύνης για τις πλημμελείς ενέργειες της Thyssen προς την ίδια έχουν μεταβληθεί, λαμβανομένης υπόψη της ανακλήσεως της εν λόγω δηλώσεως κατά την περίοδο μεταξύ της εκδόσεως της αρχικής αποφάσεως και της εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως.

106. Αφετέρου, η TKS υποστηρίζει ότι, το Πρωτοδικείο προσβάλλει, επομένως, τα δικαιώματα άμυνάς της, καθόσον τη στερεί από τη δυνατότητα επικλήσεως λόγων τους οποίους ουδέποτε επικαλέστηκε.

107. Κατά την Επιτροπή, τα επιχειρήματα της TKS αντιφάσκουν προς τα προβληθέντα πρωτοδίκως, δυνάμει των οποίων υποστήριξε ότι το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης έχει ήδη αποφανθεί οριστικώς επί του ζητήματος της μετακυλίσεως της ευθύνης. Ο εν λόγω λόγος αναιρέσεως είναι επομένως νέος και, ως εκ τούτου, απαράδεκτος στο στάδιο της αιτήσεως αναιρέσεως.

108. Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, το δεδικασμένο καλύπτει μόνον τα πραγματικά και νομικά ζητήματα που επιλύθηκαν όντως ή Κατ' ανάγκη με την επίμαχη δικαστική απόφαση. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι τόσο η στρεφόμενη κατά της αρχικής αποφάσεως ένδικη διαδικασία όσο και η διαδικασία που οδήγησε στην έκδοση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως κατέστησαν αναγκαία την ανάλυση του ζητήματος εάν μπορούσε, βάσει της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997, να καταλογίσει στην TKS την ευθύνη για την διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση.

109. Η δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997 αποτέλεσε, επομένως, το ένδικο αντικείμενο των εν λόγω διαδικασιών, στις δε σκέψεις 59 και 62 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, το Πρωτοδικείο προέβη σε διαπίστωση περί καταλογισμού η οποία δεν προσβλήθηκε με την άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως και η οποία, επιπλέον, επικυρώθηκε επί της ουσίας από το Δικαστήριο. Η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να λάβει υπόψη τις εν λόγω διαπιστώσεις, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 233 ΕΚ, όφειλε να λάβει τα κατάλληλα προς εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου μέτρα. Επιπλέον, καθόσον η επίδικη απόφαση εκδόθηκε στο πλαίσιο της ίδιας διοικητικής διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοση της αρχικής αποφάσεως, η TKS δεν μπορούσε να διατυπώσει διαφορετικά επιχειρήματα ως προς τα ίδια πραγματικά περιστατικά.

110. Όσον αφορά την ανάκληση της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997, η Επιτροπή διατείνεται ότι, νομικώς, δεν ήταν πλέον δυνατή διότι εν τω μεταξύ είχε εκδοθεί η επίδικη απόφαση.

111. Στο πλαίσιο του τρίτου σκέλους, η TKS προβάλλει ότι η εκ μέρους της Επιτροπής μετακύλιση της ευθύνης προς την ίδια βάσει της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997 στερείται νομιμότητας. Πρώτον, η TKS προετίθετο να αντικρούσει μόνο τις στρεφόμενες κατά της Thyssen αστικές αγωγές. Δεύτερον, όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, η TKS δεν αποτελεί διάδοχο της Thyssen, πράγμα που, κατά τη νομολογία, δεν επιτρέπει μετακύλιση της ευθύνης. Τρίτον, η εν λόγω μετακύλιση αντιβαίνει στην αρχή jus publicum privatorum pactis mutari non potest, κατά την οποία, ιδιαίτερες

ή ιδιωτικές συμφωνίες δεν μπορούν να μεταβάλουν τις νομικές συνέπειες που απορρέουν από το δημόσιο δίκαιο.

112. Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα αυτά. Πρώτον, υπενθυμίζει ότι η TKS ανακάλεσε τη δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997 το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της στρεφόμενης κατά της επίμαχης αποφάσεως διαδικασίας. Η εν λόγω ανάκληση διενεργήθηκε με σκοπό να επιφέρει παραγραφή των ενεργειών στις οποίες προέβη η Thyssen.

113. Δεύτερον, όλοι οι διάδικοι δέχθηκαν ότι δεν επρόκειτο για εκχώρηση αστικού δικαίου, αλλά για ανάληψη της ευθύνης για την παράβαση ενόψει της επιβολής προστίμου. Τούτο προκύπτει από την χρησιμοποιούμενη από την TKS ορολογία και από τις πραγματικές διαπιστώσεις στις οποίες προέβη το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης στο πλαίσιο της στρεφόμενης κατά της αρχικής αποφάσεως διαδικασίας.

114. Τρίτον, το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 δεν απαγορεύει την επιβολή προστίμου σε επιχείρηση που έχει αποκτήσει ορισμένο κλάδο δραστηριότητας υπό συνθήκες όπως οι επίμαχες εν προκειμένω, για το λόγο ότι δήλωσε σαφώς στην Επιτροπή ότι επιθυμεί να αναλάβει την ευθύνη για τη σύμπραξη. Κατά την Επιτροπή, η εν λόγω περίπτωση δεν είναι συγκρίσιμη με εκείνη δηλώσεως που απευθύνεται προς την ίδια και την πληροφορεί περί αναλήψεως ευθύνης συμφωνηθείσας διμερώς μεταξύ δύο επιχειρήσεων. Οσάκις προηγείται τέτοια μετακύλιση ευθύνης, η εκτελεστική αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι δυνατόν να υποχωρήσει λόγω, επί παραδείγματι, της πραγματοποιήσεως μειωμένου κύκλου εργασιών ή λόγω του γεγονότος ότι η εταιρεία που ανέλαβε την ευθύνη αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες.

2. Εκτίμηση

115. Προτού εξετασθεί ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως, επιβάλλεται να υπομνησθεί το σκεπτικό που ανέπτυξε το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, καθώς και τα στάδια της διαδικασίας.

α) Η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση

116. Με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι τα ζητήματα του κύρους της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997 και της νομιμότητας του καταλογισμού της ευθύνης για τις πλημμελείς ενέργειες της Thyssen στην TKS επιλύθηκαν οριστικώς από το δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης και, επομένως, καλύπτονται πλέον από το δεδικασμένο.

117. Προς τον σκοπό αυτόν, το Πρωτοδικείο εξέτασε το περιεχόμενο των αποφάσεων που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της κινηθείσας κατά της αρχικής αποφάσεως διαδικασίας.

118. Κατ' αρχάς, το Πρωτοδικείο εξέτασε στη σκέψη 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως το περιεχόμενο της προπαρατεθείσας αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 2001, Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής. Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο έλαβε ως βάση ότι «η εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση και η παρεπόμενη διαπίστωση προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας της TKS *έλαβαν ως δεδομένο το κύρος της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997* [46], με την οποία η TKS είχε επιβεβαιώσει ότι αναλάμβανε την ευθύνη για προηγούμενες πράξεις της Thyssen».

119. Η εν λόγω «διαπίστωση» περιλαμβάνεται στη σκέψη 62 της προπαρατεθείσας αποφάσεως του Πρωτοδικείου Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής. Η οικεία σκέψη ορίζει τα εξής:

«*[...] δεν αμφισβητείται ότι, λαμβανομένης υπόψη της [δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997], η Επιτροπή δικαιούνταν Κατ' εξοχήν να της αποδώσει την ευθύνη για την προσαπτόμενη στην Thyssen Stahl πλημμελή συμπεριφορά* [47] [...]. Πράγματι, πρέπει να θεωρηθεί ότι μια τέτοια δήλωση, η οποία ανταποκρίνεται ιδίως σε οικονομικές εκτιμήσεις που προσιδιάζουν στις πράξεις συγκεντρώσεως μεταξύ επιχειρήσεων, συνεπάγεται ότι το νομικό πρόσωπο υπό την ευθύνη του οποίου τέθηκαν οι δραστηριότητες ενός άλλου νομικού προσώπου, μετά την ημερομηνία της παραβάσεως που απορρέει από αυτές τις δραστηριότητες, ευθύνεται γι' αυτές, ακόμη και εάν, Κατ' αρχήν, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την οικεία επιχείρηση κατά το χρονικό σημείο διαπράξεως της παραβάσεως έπρεπε να ευθύνεται γι' αυτήν.»

120. Εν συνεχεία, το Πρωτοδικείο εξέτασε, στις σκέψεις 116 έως 138 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το περιεχόμενο της προπαρατεθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου, της 14ης Ιουλίου 2005, ThyssenKrupp κατά Επιτροπής.

121. Συναφώς, το Πρωτοδικείο επικεντρώθηκε στη σκέψη 88 της εν λόγω αποφάσεως. Η οικεία σκέψη αποτελεί απάντηση στον λόγο αναιρέσεως που προέβαλε η Επιτροπή στο πλαίσιο της ανταναιρέσεώς της. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αμφισβήτησε το συμπέρασμα του Πρωτοδικείου ότι δεν σεβάστηκε τα δικαιώματα άμυνας της TKS. Ειδικότερα, προσήψε στο Πρωτοδικείο ότι δεν έλαβε υπόψη την ύπαρξη των εξαιρετικών περιστάσεων που της επιτρέπουν να καταλογίσει απευθείας στην TKS την ευθύνη για τις πλημμελείς ενέργειες της Thyssen.

122. Η σκέψη 88 της προπαρατεθείσας αποφάσεως ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, έχει ως εξής:

«Όσον αφορά τις εξαιρετικές περιστάσεις που επικαλείται η Επιτροπή [που δικαιολογούν καταλογισμό στην TKS της ευθύνης για τις πράξεις της Thyssen], αρκεί η υπόμνηση, πρώτον, ότι η TKS δεν αποτελεί την οικονομική διάδοχο της Thyssen, δεδομένου ότι αυτή συνέχισε να υφίσταται ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο μέχρι την ημερομηνία εκδόσεως

46 — Η υπογράμμιση δική μου.

47 — Η υπογράμμιση δική μου.

[της αρχικής αποφάσεως]. Η ενότητα δράσεως που απετέλεσε το χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς της Thyssen και της TKS μετά την 1η Ιανουαρίου 1995 δεν αρκεί να δικαιολογήσει τον καταλογισμό στην TKS των προγενέστερων αυτής της ημερομηνίας πράξεων της Thyssen, λόγω της αρχής [...] κατά την οποία δεν μπορούν να επιβάλλονται σε νομικό πρόσωπο κυρώσεις παρά μόνο για πράξεις που ειδικώς του προσάπτονται. Τέλος, όσον αφορά τις δηλώσεις της TKS στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας αναφορικά με τις δραστηριότητες της Thyssen, τονίστηκε ήδη [...] ότι δεν δικαιολογούν καταλογισμό στην TKS της ευθύνης για τις προγενέστερες αυτής της ημερομηνίας πράξεις της Thyssen».

123. Το Δικαστήριο, συνεπώς, απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της ανταναιρέσεώς της.

124. Με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι το αντικείμενο της εν λόγω σκέψεως συνίσταται απλώς και μόνον στο να δοθεί απάντηση στο επιχείρημα της Επιτροπής σχετικά με την ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων και δεν επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι, κατά το Δικαστήριο, η TKS δεν μπορούσε να κριθεί υπαίτια για τις ενέργειες της Thyssen.

125. Ως εκ τούτου, στη σκέψη 139 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι «ο κοινοτικός δικαστής έκρινε ότι η Επιτροπή είχε Κατ' εξαίρεση δικαίωμα να καταλογίσει στην TKS, λαμβανομένης υπόψη της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997, την ευθύνη για τη συμπεριφορά που προσάπτεται στην Thyssen», και, στη σκέψη 144 της εν λόγω αποφάσεως ότι «[τ]ο νομικό ζήτημα [...], σχετικά με το κύρος της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997 ως νομικής βάσεως του καταλογισμού ευθύνης στην [TKS] για τις ενέργειες της Thyssen και την παρεπόμενη κύρωση που επιβλήθηκε σε αυτήν, *έχει ήδη εξεταστεί και επιλυθεί από τον κοινοτικό δικαστή, οπότε καλύπτεται από το δεδικασμένο*» [48]. Στη σκέψη 145 της εν λόγω αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε επίσης ότι «[το] δεδικασμένο αυτό απαγορεύει την εκ νέου υποβολή και εξέταση του νομικού αυτού ζητήματος από το Πρωτοδικείο» και ως εκ τούτου, απέρριψε ως απαράδεκτο τον λόγο αναιρέσεως που αφορούσε την έλλειψη νομιμότητας της μετακυλίσεως της ευθύνης.

β) Εκτίμηση

126. Συμφωνώ με την άποψη της TKS ότι η ανάλυση του Πρωτοδικείου επί του εν λόγω ζητήματος ενέχει πολλά νομικά σφάλματα.

127. Πρώτον, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο ερμήνευσε εσφαλμένως τη σκέψη 88 της προπαρατεθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου ThyssenKrupp κατά Επιτροπής.

128. Συγκεκριμένα, στην εν λόγω σκέψη, το Δικαστήριο, κατά τη γνώμη μου, σαφέστατα αρνήθηκε να δεχθεί ως ορθό το συμπέρασμα

48 — Η υπογράμμιση δική μου.

που συνήγαγε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 62 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, όσον αφορά την προβαλλόμενη ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων. Αρκεί, για να πεισθεί κανείς, η απλή ανάγνωση της σκέψεως 88 της προπαρατεθείσας αποφάσεως ThyssenKrupp κατά Επιτροπής. Επομένως, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε νομίμως να κρίνει, στη σκέψη 139 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι ο «κοινοτικός δικαστής» επικύρωσε τον εν λόγω καταλογισμό. Τούτο συνιστά, κατά τη γνώμη μου, το πρώτο νομικό σφάλμα.

129. Δεύτερον, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο δεν εφάρμοσε ορθώς την αρχή του δεδικασμένου, καθόσον τα ζητήματα που αντλούνταν από το κύρος της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997 και από τη νομιμότητα της μετακυλίσεως της ευθύνης δεν αποτέλεσαν πρωτοδίκως αντικείμενο Κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως μεταξύ των διαδίκων.

130. Το Δικαστήριο αναγνώρισε τη θεμελιώδη σημασία που έχει, τόσο στην έννομη τάξη της Ένωσης όσο και στις εθνικές έννομες τάξεις, ο σεβασμός της αρχής του δεδικασμένου [49]. Η αρχή αυτή αποτελεί έκφραση της αρχής της ασφάλειας δικαίου [50]. Διασφαλίζει τη σταθερότητα του δικαίου και των εννόμων σχέσεων, καθώς και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα, οι δικαστικές αποφάσεις οι οποίες δεν μπορούν πλέον να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής αποκτούν στο πλαίσιο των κοινωνικών σχέσεων χαρακτήρα αδιαμφισβήτητο και ανάγονται σε νομικές πράξεις. Αυτές οι πράξεις πρέπει να γίνονται σεβαστές.

131. Αποτελεί γενική παραδοχή ότι το δεδικασμένο καλύπτει μόνον τα ζητήματα που αποτέλεσαν αντικείμενο της αποφάσεως. Συγκεκριμένα, πρέπει να προβάλλεται το ίδιο αίτημα, στηριζόμενο στην ίδια αιτία, μεταξύ των ίδιων διαδίκων. Το δεδικασμένο απαγορεύει επομένως στους διαδίκους να υποβάλλουν στην κρίση του δικαστή ισχυρισμούς ταυτόσημους με εκείνους που έχουν ήδη κριθεί βάσιμοι ή αβάσιμοι και, συνεπώς, επιτρέπει να αποφεύγεται η επ' αόριστον αμφισβήτηση καταστάσεων που έχουν ήδη κριθεί.

132. Το Δικαστήριο δέχεται ότι το δεδικασμένο δεν καλύπτει μόνο το διατακτικό της δικαστικής αποφάσεως, αλλά και το σκεπτικό που αποτελεί την απαραίτητη βάση του και είναι αρρήκτως συνδεδεμένο με τούτο. Συγκεκριμένα, επισημαίνει ότι, κατά πάγια νομολογία, «το δεδικασμένο καλύπτει μόνον τα πραγματικά ή νομικά ζητήματα τα οποία επιλύθηκαν όντως ή Κατ' ανάγκη με την επίμαχη δικαστική απόφαση» [51]. Αντιθέτως, εάν δεν απατώμαι, το Δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί επί των περιορισμών της εκτάσεως

49 — Βλ. απόφαση της 29ης Ιουνίου 2010, C-526/08, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (Συλλογή 2010, σ. I-6151, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

50 — Απόφαση της 1ης Ιουνίου 1999, C-126/97, Eco Swiss (Συλλογή 1999 σ. I-3055, σκέψη 46). Βλ., επίσης, ΕΔΔΑ, απόφαση Brumărescu κατά Ρουμανίας της 28ης Οκτωβρίου 1999, *Recueil des arrêts et décisions 1999-VII*, με την οποία το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, αποφάνθηκε απερίφραστα ότι η ασφάλεια δικαίου επιτάσσει ότι «ουδέποτε μπορεί να τίθεται υπό αμφισβήτηση η οριστική δικαστική επίλυση διαφοράς» (σκέψη 61).

51 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου (σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

του δεδικασμένου, οσάκις δεν τηρήθηκαν οι διαδικαστικές εγγυήσεις της δίκαιης δίκης

133. Πάντως, τούτο αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας υποθέσεως. Συγκεκριμένα, με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, το Πρωτοδικείο επέκτεινε την αρχή του δεδικασμένου σε ένα λόγο αναιρέσεως ο οποίος ουδόλως αμφισβητήθηκε ενώπιόν του και, επιπλέον, πρωτοδίκως δεν αποτέλεσε αντικείμενο Κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως μεταξύ των διαδίκων. Φρονώ ότι η εν λόγω ερμηνεία της αρχής του δεδικασμένου είναι νομικώς εσφαλμένη, καθόσον παραβιάζει τις ουσιώδεις διαδικαστικές εγγυήσεις της δίκαιης δίκης και, ιδίως, την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως.

134. Συγκεκριμένα, είναι δυνατόν να γίνει βασίμως δεκτό ότι ένας λόγος δικαστικής αποφάσεως ο οποίος αφορά την ουσία των δικαιωμάτων δίκαιης δίκης καλύπτεται από το δεδικασμένο, ενώ δεν διεξήχθη πράγματι συζήτηση επ' αυτού μεταξύ των μετασχόντων στη διαδικασία;

135. Η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως συνιστά θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης [52] η οποία αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας και του δικαιώματος δίκαιης δίκης που κατοχυρώνεται, αφενός, στο άρθρο 47 του Χάρτη, και, αφετέρου, στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

136. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη σημασία και τα χαρακτηριστικά της αρχής αυτής με την απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2009, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας κ.λπ. [53]. Η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως εφαρμόζεται σε κάθε διαδικασία δυνάμενη να καταλήξει στην εκ μέρους κοινοτικού οργάνου έκδοση αποφάσεως η οποία θίγει σοβαρά τα συμφέροντα ενός προσώπου. Ως εκ τούτου, έχει εφαρμογή ενώπιον του δικαστή της Ένωσης. Επιπλέον, αφορά όλους τους διαδίκους μιας δίκης, τόσο τους ιδιώτες όσο και τα κράτη μέλη ή τα κοινοτικά όργανα.

137. Κατά το Δικαστήριο, η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως συνεπάγεται το δικαίωμα κάθε διαδίκου να λαμβάνει γνώση των στοιχείων στα οποία θα στηρίξει την απόφασή του ο δικαστής και να μπορεί να τα συζητήσει. Τούτο επιτρέπει την πληρέστερη πληροφόρηση του δικαστή. Η υποβολή όλων των δυνάμενων να επηρεάσουν την έκβαση της διαφοράς στοιχείων προς συζήτηση στους διαδίκους παρέχει στον δικαστή τη δυνατότητα να αποφανθεί αμερόληπτα και με απόλυτη επίγνωση του ζητήματος, τόσο επί των πραγματικών όσο και επί των νομικών στοιχείων. Τούτο συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης που πρέπει να έχουν οι διοικούμενοι στη λειτουργία της δικαιοσύνης. Η εμπιστοσύνη αυτή σημαίνει ότι εξασφαλίζεται στους διαδίκους η δυνατότητα να διατυπώσουν την άποψή τους επί όλων των στοιχείων στα οποία στήριξε την απόφασή του ο δικαστής.

52 — Απόφαση της 10ης Ιουλίου 2008, C-413/06 P, Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala (Συλλογή 2008, σ. I-4951, σκέψη 61).

53 — C-89/08 P, Συλλογή 2009, σ. I-11245, σκέψεις 50 έως 59. Για παράθεση του περιεχομένου της εν λόγω αρχής, βλ. σημεία 87 έως 107 των προτάσεών μου στην οικεία υπόθεση.

138. Η νομολογία αυτή συνάδει με την ερμηνεία που δίδει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο δικαίωμα για Κατ' αντιμωλίαν δίκη. Το εν λόγω δικαίωμα περιλαμβάνεται στην έννοια της δίκαιης δίκης, κατά το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και, καθόσον η εν λόγω σύμβαση αποσκοπεί στο να διασφαλίζει συγκεκριμένα και πραγματικά δικαιώματα, συνεπάγεται, ιδίως, την υποχρέωση όλων των δικαστηρίων να προβαίνουν σε αποτελεσματικό έλεγχο των ισχυρισμών, των επιχειρημάτων και των αποδεικτικών στοιχείων των διαδίκων.

139. Η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως δεν παρέχει μόνο σε κάθε διάδικο το δικαίωμα να λαμβάνει γνώση και να συζητά τα έγγραφα και τις παρατηρήσεις που υποβάλλονται στην κρίση του δικαστή. Συνεπάγεται, επίσης, όπως αποφάνθηκε ρητώς το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Ιρλανδία κατά Επιτροπής κ.λπ. «το δικαίωμα κάθε διαδίκου να λαμβάνει γνώση και να συζητά τα στοιχεία που ο δικαστής λαμβάνει υπόψη αυτεπαγγέλτως και στα οποία πρόκειται να στηρίξει την απόφασή του». Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, για να τηρηθούν οι σχετικές με το δικαίωμα για δίκαιη δίκη επιταγές, πρέπει οι διάδικοι να γνωρίζουν και να μπορούν να συζητήσουν Κατ' αντιμωλίαν τόσο τα πραγματικά όσο και τα νομικά στοιχεία που έχουν αποφασιστική σημασία για την έκβαση της διαδικασίας. Συγκεκριμένα, πλην ειδικών περιπτώσεων, όπως, μεταξύ άλλων, των προβλεπόμενων από τους κανονισμούς διαδικασίας των δικαστηρίων της Ένωσης, ο δικαστής δεν μπορεί να θεμελιώσει την απόφασή του επί νομικού λόγου τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως, έστω και εάν πρόκειται για λόγο δημοσίας τάξεως, χωρίς να έχει καλέσει προηγουμένως τους διαδίκους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί του λόγου αυτού.

140. Το Δικαστήριο συνήγαγε την εν λόγω υποχρέωση από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δυνάμει της οποίας ο δικαστής πρέπει να τηρεί την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, ιδίως όταν επιλύει διαφορά στηριζόμενος σε λόγο τον οποίο έλαβε υπόψη αυτεπαγγέλτως [54].

141. Στην παρούσα υπόθεση, προκύπτει σαφώς από το περιεχόμενο της σκέψεως 62 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, ότι το Πρωτοδικείο εξέτασε αυτεπαγγέλτως τη νομιμότητα της μετακυλίσεως της ευθύνης που επιχείρησε η Επιτροπή [55]. Συγκεκριμένα, όπως επισημαίνει το Πρωτοδικείο στη σκέψη 114, τελευταία περίπτωση, της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το κύρος της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997 αποτελούσε προαπαιτούμενο της παρεπόμενης διαπιστώσεως της προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας.

142. Εντούτοις, το εν λόγω νομικό ζήτημα ουδόλως αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεως μεταξύ των διαδίκων. Αφενός, δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των επίδικων ζητημάτων τα οποία έθεσαν υπό αμφισβήτηση οι διάδικοι ενώπιον του δικαστή. Επομένως, δεν έλαβε χώρα συζήτηση μεταξύ των διαδίκων. Αφετέρου, το Πρωτοδικείο δεν κάλεσε τους

54 — Προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (σκέψη 54).

55 — Στην εν λόγω σκέψη, το Πρωτοδικείο ανέφερε ότι «δεν αμφισβητείται ότι, ενόψει της δηλώσεως [...] [της] 23[ης] Ιουλίου, 1997, η Επιτροπή δικαιούνταν Κατ' εξοχήν να [...] αποδώσει [στην TKS] την ευθύνη για την προσαπτόμενη στην Thyssen πλημμελή συμπεριφορά [και ότι] [πράγματι], πρέπει να θεωρηθεί ότι μια τέτοια δήλωση, η οποία ανταποκρίνεται, ιδίως, σε οικονομικές εκτιμήσεις που προσιδιάζουν στις πράξεις συγκεντρώσεως μεταξύ των επιχειρήσεων, συνεπάγεται [την εν λόγω μετακύλιση]».

διαδίκους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, καθόσον εξέτασε το εν λόγω νομικό ζήτημα αυτεπαγγέλτως.

143. Η νομιμότητα της μετακυλίσεως της ευθύνης αποτελούσε, εντούτοις, ζήτημα αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση της διαδικασίας. Εξάλλου, η επίλυσή του ζητήματος αυτού δεν ήταν προφανής. Από τους όρους που χρησιμοποιεί το Πρωτοδικείο στην προπαρατεθείσα απόφαση Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής και από τις εκτιμήσεις που διατύπωσε το Δικαστήριο στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως εμφαίνεται ότι το ζήτημα της νομιμότητας της επίμαχης μετακυλίσεως της ευθύνης ετίθετο και εξακολουθεί να τίθεται υπό σοβαρή αμφισβήτηση.

144. Κατ' αρχάς, στη σκέψη 62 της εν λόγω αποφάσεως, το Πρωτοδικείο ουδόλως παρέχει πειστικές εξηγήσεις όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους συντρέχει, εν προκειμένω, λόγος παρεκκλίσεως από τη θεμελιώδη αρχή του προσωποπαγούς των ποινών. Έστω και εάν, προκειμένου να αιτιολογήσει, Κατ' εξαίρεση, την εν λόγω μετακύλιση της ευθύνης, αναφέρει την ύπαρξη προβαλλομένων «οικονομικών εκτιμήσεων που προσιδιάζουν στις πράξεις συγκεντρώσεως μεταξύ των επιχειρήσεων», φρονώ ότι η αιτιολογία αυτή είναι λίαν ασαφής ώστε να δικαιολογήσει παρέκκλιση από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου όσον αφορά τον καταλογισμό των πρακτικών.

145. Περαιτέρω, το Δικαστήριο απέρριψε κατηγορηματικώς το συμπέρασμα που αντλεί το Πρωτοδικείο, επίσης στη σκέψη 62, όσον αφορά την ύπαρξη εξαιρετικών περιστάσεων. Εξάλλου, δεν επιβάλλεται να μπορεί η ισχύς του δεδικασμένου, ως θεμελιώδους αρχής του δικαίου, πηγής ασφάλειας και σταθερότητας, να προσδιορίζεται με βεβαιότητα εκ των προτέρων; Στην πραγματικότητα, η νομιμότητα της εν λόγω δηλώσεως ουδέποτε υποβλήθηκε στην κρίση του Δικαστηρίου.

146. Κατά συνέπεια, ελλείψει εκατέρωθεν ακροάσεως, καθώς και παροχής πειστικών εξηγήσεων από το Πρωτοδικείο, λαμβανομένης δε, επίσης, υπόψη της αρνητικής εκτιμήσεως του Δικαστηρίου, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε νομίμως να κρίνει ότι ο δικαστής της Ένωσης αποφάνθηκε οριστικά επί των ζητημάτων που αφορούν τη νομιμότητα της δηλώσεως της 23 Ιουλίου 1997 και της συναφούς μετακυλίσεως της ευθύνης.

147. Τρίτον, φρονώ ότι, κρίνοντας την προσφυγή της TKS ως απαράδεκτη, το Πρωτοδικείο ανατρέπει την ισορροπία μεταξύ των διαδίκων, καθόσον περιάγει την αναιρεσείουσα σε σαφώς μειονεκτική κατάσταση έναντι εκείνης της Επιτροπής.

148. Δυνάμει της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όλοι οι διάδικοι δικαιούνται να προβάλλουν τη θέση τους κατά τρόπο ισόρροπο, ώστε ουδείς εξ αυτών να μην αποκομίζει ιδιαίτερα πλεονεκτήματα κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας [56]. Τούτο εμπίπτει στην έννοια της δίκαιης δίκης.

56 — Βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Ernst κ.λπ. κατά Βελγίου της 15ης Ιουλίου 2003, § 60.

149. Όμως, η λύση την οποία προέκρινε το Πρωτοδικείο με την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, έχει ως αποτέλεσμα η TKS να μην μπορεί πλέον να θέσει υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997 και της συναφούς μετακυλίσεως της ευθύνης, ενώ ουδέποτε ανέπτυξε την άποψή της επί του εν λόγω ζητήματος. Συγκεκριμένα, ενώ στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε κατά της αρχικής αποφάσεως, η TKS στερήθηκε της δυνατότητας να υποβάλει παρατηρήσεις, σήμερα, της αντιτάσσεται το απαράδεκτο λόγω δεδικασμένου. Αντιθέτως, όσον αφορά την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο έκρινε, χωρίς να λάβει χώρα Κατ' αντιμωλίαν συζήτηση, ότι αυτή είχε, Κατ' εξαίρεση, το δικαίωμα να στηριχθεί στην εν λόγω δήλωση, εν συνεχεία δε αποφάνθηκε ότι η συναφής αμφισβήτηση που προέβαλε η TKS καλύπτεται από την αρχή του δεδικασμένου. Κατά τη γνώμη μου, η εκτίμηση αυτή δημιουργεί ενδεχομένως την εντύπωση ότι υφίσταται μια ανισόρροπη κατάσταση προς όφελος της Επιτροπής.

150. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το Πρωτοδικείο, κρίνοντας ότι ο δικαστής της Ένωσης αποφάνθηκε οριστικώς επί του ζητήματος της νομιμότητας της μετακυλίσεως της ευθύνης, ερμήνευσε εσφαλμένως την προπαρατεθείσα απόφαση του Δικαστηρίου ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, παραβίασε δε επίσης την αρχή του δεδικασμένου. Συνεπώς, το Πρωτοδικείο στέρησε, επίσης, από την TKS το δικαίωμά της για δίκαιη δίκη.

151. Συνεπώς, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως που προέβαλε η TKS είναι βάσιμος και να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση.

Δ — Επί των συνεπειών της αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως

152. Σε περίπτωση αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το άρθρο 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου προβλέπει ότι το Δικαστήριο μπορεί να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του νυν Γενικού Δικαστηρίου, ή να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση.

153. Η διαφορά στην υπό κρίση υπόθεση αφορά τις διώξεις που κινήθηκαν από την Επιτροπή λόγω της παραβάσεως που διέπραξε η Thyssen από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994. Μοναδικό σκοπό της επίδικης αποφάσεως αποτελεί ο καταλογισμός στην TKS, βάσει της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997, της ευθύνης για τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό ενέργειες που διέπραξε η Thyssen και η συνακόλουθη επιβολή σε αυτήν προστίμου.

154. Κατ' αρχάς, πρέπει να προσδιοριστεί εάν η Επιτροπή μπορούσε νομίμως να καταλογίσει στην TKS την ευθύνη για την παράβαση που διέπραξε η Thyssen βάσει της δηλώσεως της 23ης Ιουλίου 1997.

155. Εάν, όπως φρονώ, η Επιτροπή δεν είχε το δικαίωμα να ενεργήσει Κατ' αυτόν τον τρόπο, εγείρεται το ζήτημα εάν μπορεί νομίμως να ασκήσει δίωξη κατά της Thyssen για τις τελεσθείσες από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994 πράξεις αυτής, λαμβανομένων υπόψη των κανόνων περί παραγραφής.

156. Τα δύο αυτά ζητήματα αποτέλεσαν αντικείμενο Κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως ενώπιον του Δικαστηρίου. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι η διαφορά είναι ώριμη προς εκδίκαση ως προς τα δύο αυτά σημεία.

157. Προτείνω, επομένως, στο Δικαστήριο να εξετάσει τον τέταρτο και τον έβδομο λόγο ακυρώσεως τους οποίους προέβαλε η TKS ενώπιον του Πρωτοδικείου.

1. Επί του καταλογισμού στην TKS της ευθύνης για τη διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση

α) Τα επιχειρήματα των διαδίκων [57]

158. Στο πλαίσιο του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, η TKS θέτει υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα του καταλογισμού της ευθύνης για τη διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση. Διατείνεται ότι η δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997 δεν επέτρεπε στην Επιτροπή να προβεί στον εν λόγω καταλογισμό. Η TKS, στηρίζεται, αφενός, στη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία, σε περίπτωση νομικής διαδοχής, η διάδοχος εταιρεία δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τις πράξεις της προκατόχου της, ενώ η τελευταία αυτή εταιρεία υφίσταται ακόμη. Αφετέρου, η TKS υπενθυμίζει τα όσα υπογράμμισε το Δικαστήριο στη σκέψη 88 της προπαρατεθείσας αποφάσεως ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, δυνάμει των οποίων ουδόλως έλαβε χώρα οικονομική διαδοχή μεταξύ των δύο επιχειρήσεων και ούτε η ενότητα δράσεως αυτών, ούτε οι δηλώσεις της TKS στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας μπορούν να δικαιολογήσουν τον εν λόγω καταλογισμό. Εν τέλει, η TKS επικαλείται την αρχή jus publicum privatorum pactis mutari non potest, υποστηρίζοντας ότι μια ιδιαίτερη συμφωνία, όπως είναι η δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997, δεν μπορεί να μεταβάλει τις νομικές συνέπειες που απορρέουν από την εφαρμογή των κανόνων του δημοσίου δικαίου, a fortiori του ποινικού δικαίου.

159. Η Επιτροπή αμφισβητεί την επιχειρηματολογία αυτή. Ευθυγραμμιζόμενη με τις παρατηρήσεις που κατέθεσε στο πλαίσιο της διαδικασίας κατά της αρχικής αποφάσεως, η Επιτροπή τόνισε, εκ νέου, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η επίμαχη κατάσταση αποτελεί περίπτωση οικονομικής διαδοχής. Εξάλλου, προέβαλε ότι κανένα νομικό κώλυμα δεν την εμπόδιζε να λάβει υπόψη την εν λόγω δήλωση, η οποία υπήρξε προϊόν της ελεύθερης και συνειδητής βουλήσεως της TKS, προκειμένου να καταλογίσει στην τελευταία την ευθύνη για τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό ενέργειες της Thyssen.

β) Εκτίμηση

160. Δεν συμμερίζομαι την επιχειρηματολογία της Επιτροπής.

57 — Για πλέον εξαντλητική παράθεση των επιχειρημάτων των μετασχόντων στη διαδικασία, βλ. σκέψεις 105 έως 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

161. Συγκεκριμένα, καταλογίζοντας στην TKS την ευθύνη για την διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση, η Επιτροπή παραβιάζει την αρχή της προσωπικής ευθύνης και το παρακολούθημα αυτής, ήτοι την αρχή του προσωποπαγούς των ποινών και των κυρώσεων, επί της οποίας θεμελιώνεται ο καταλογισμός των αθεμίτων συμπράξεων [58].

162. Οι αρχές αυτές συνιστούν θεμελιώδεις εγγυήσεις αντλούμενες από το ποινικό δίκαιο. Σύμφωνα με την αρχή της προσωπικής ευθύνης, καθένας δεν ευθύνεται παρά μόνο για τις πράξεις του. Δυνάμει της αρχής του προσωποπαγούς των ποινών, μια ποινή δεν μπορεί να επιβληθεί παρά μόνο στον ίδιο τον ένοχο. Οι εν λόγω αρχές απαγορεύουν, επομένως, τη στοιχειοθέτηση ευθύνης φυσικού ή νομικού προσώπου το οποίο δεν αποτελούσε ούτε αυτουργό της παραβάσεως ούτε συνεργό σε αυτή και, συνεπώς, θέτουν επίσης όρια στην άσκηση του jus puniendi εκ μέρους των δημοσίων αρχών. Επίσης, θέτουν όρια για τους ιδιώτες, οι οποίοι δεν επιτρέπεται να ενοχοποιούνται ψευδώς για παραβάσεις που δεν διέπραξαν.

163. Όπως προαναφέρθηκε, το Δικαστήριο αναγνώρισε τη δυνατότητα εφαρμογής της αρχής της προσωπικής ευθύνης στους κανόνες του ανταγωνισμού με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni. Στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, καθώς και της φύσεως και του βαθμού αυστηρότητας των κυρώσεων τις οποίες επισύρουν, η ευθύνη εκ της διαπράξεώς τους έχει προσωποπαγή χαρακτήρα [59]. Με την προπαρατεθείσα απόφαση Hüls κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο είχε ήδη προβεί σε συναφή εφαρμογή της αρχής του τεκμηρίου της αθωότητας [60]. Ωστόσο, αμφιβάλλω αν η τήρηση της εν λόγω αρχής θα μπορούσε να συμβιβαστεί με την καταδίκη προσώπου το οποίο ενοχοποιείται ψευδώς.

164. Συγκεκριμένα, οσάκις φορέας ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα παραβιάζει τους κανόνες του ανταγωνισμού, την ευθύνη για τις συνέπειες των πράξεών του φέρει το φυσικό ή το νομικό πρόσωπο που εκμεταλλεύεται τον εν λόγω φορέα, έστω και εάν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της περί διαπιστώσεως της παραβάσεως αποφάσεως, η εκμετάλλευση της επιχειρήσεως τελούσε υπό την ευθύνη άλλου προσώπου [61]. Εφόσον το νομικό πρόσωπο που διηύθυνε την επιχείρηση κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως υφίσταται, η ευθύνη εκ της παραβατικής συμπεριφοράς της επιχειρήσεως παρακολουθεί το νομικό αυτό πρόσωπο, έστω και εάν τα υλικά και τα ανθρώπινα στοιχεία που είχαν συμβάλει στη διάπραξη της παραβάσεως μεταβιβάστηκαν μετά το πέρας της παραβάσεως σε τρίτα πρόσωπα [62].

58 — Προπαρατεθείσα απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψη 56 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

59 — Σκέψη 78.

60 — Σκέψη 150.

61 — Βλ. αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-248/98 P, KNP BT κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-9641, σκέψη 71), C-279/98 P, Cascades κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-9693, σκέψη 78), C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-9925, σκέψη 37), C-297/98 P, SCA Holding κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-10101, σκέψη 25), καθώς και απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-280/06, ETI κ.λ.π. (Συλλογή 2007, σ. I-10893, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

62 — Βλ., ιδίως, προπαρατεθείσα απόφαση SCA Holding κατά Επιτροπής (σκέψη 25).

165. Πάντως σε τομείς όπως αυτός του ανταγωνισμού, οι διωκτικές αρχές καλούνται να αντιμετωπίσουν περιπεπλεγμένες συμπεριφορές, οι οποίες εκδηλώνονται με παραπλανητικές ενέργειες ικανές να αποκρύψουν ή να αλλάξουν την ταυτότητα του δράστη (επί παραδείγματι, λόγω αναδιαρθρώσεων, εκχωρήσεων ή άλλων νομικών ή οργανωτικών αλλαγών [63]). Προκειμένου να αποτρέπεται η μη υπαγωγή των επιχειρήσεων στις κυρώσεις που επιβάλλει η Επιτροπή και να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, το Δικαστήριο επιτρέπει οι θίγουσες τον ανταγωνισμό συμπεριφορές μιας εταιρείας να καταλογίζονται σε άλλη εταιρεία αυστηρώς μόνο σε δύο περιπτώσεις, ήτοι, πρώτον, οσάκις οι επίμαχες επιχειρήσεις αποτελούν μέλη ενός ευρύτερου ομίλου εταιρειών (πράγμα που δεν συμβαίνει στην παρούσα υπόθεση) και, δεύτερον, οσάκις η νέα επιχείρηση συνεχίζει τη δραστηριότητα της επιχειρήσεως που διέπραξε την παράβαση, ούτως ώστε να υπάρχει «οικονομική συνέχεια» μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης επιχειρήσεως [64].

166. Πάντως, το κριτήριο «της οικονομικής συνέχειας» μπορεί να λειτουργήσει μόνον στην περίπτωση στην οποία το ευθυνόμενο για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως νομικό πρόσωπο έχει παύσει να υφίσταται νομικώς ή οικονομικώς μετά τη διάπραξη της παραβάσεως [65]. Όμως, στο σημείο αυτό έγκειται η αδυναμία εν προκειμένω.

167. Συγκεκριμένα, μολονότι οι δραστηριότητες μέσω των οποίων μπορούσε η Thyssen να συμμετέχει στην παράβαση εκχωρήθηκαν από 1ης Ιανουαρίου 1995 στην TKS, εντούτοις η Thyssen δεν έπαυσε να υφίσταται νομικώς, εξακολούθησε δε να ασκεί τις οικονομικές της δραστηριότητες σε άλλους τομείς, χωρίς ουδόλως να συνδέεται διαρθρωτικώς με την TKS. Όπως επισήμανε η Επιτροπή στο σημείο 10 του αιτιολογικού της επίδικης αποφάσεως, η Thyssen, στις 20 Δεκεμβρίου 2006, ημερομηνία κατά την οποία εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, εξακολουθούσε να υφίσταται νομικώς. Επομένως, όπως τόνισε το Δικαστήριο στη σκέψη 88 της προπαρατεθείσας αποφάσεως ThyssenKrupp κατά Επιτροπής, δεν ευρισκόμαστε ενώπιον οικονομικής διαδοχής μεταξύ των δύο επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, η Thyssen θα πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνη για όλες τις πλημμελείς ενέργειες στις οποίες συμμετείχε πριν από τη μεταβίβαση του επίμαχου κλάδου δραστηριοτήτων στην TKS την 1η Ιανουαρίου 1995. Αυτή ήταν και η αρχική πρόθεση της Επιτροπής συναφώς, δεδομένου ότι, στις 24 Απριλίου 1997, απέστειλε χωριστές ανακοινώσεις αιτιάσεων στην TKS και στην Thyssen. Επιπλέον, κάθε μία από τις οικείες επιχειρήσεις απάντησε χωριστά στις ανακοινώσεις αυτές.

63 — Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο σκοπός της καταστολής των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών και της αποτροπής της επαναλήψεώς τους με την επιβολή αποτρεπτικών κυρώσεων με τον τρόπο αυτό θα αποτύγχανε (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση ETI κ.λπ., σκέψη 41 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

64 — Βλ. αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, (Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 84), της 28ης Μαρτίου 1984, 29/83 και 30/83, Compagnie royale asturienne des mines και Rheinzink κατά Επιτροπής (Συλλογή 1984, σ. 1679, σκέψη 9), και προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni (σκέψη 145).

65 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση ETI κ.λπ. (σκέψη 40). Βλ., επίσης, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, με την οποία το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα που προέβαλε επιχείρηση κατηγορούμενη για παραβατική συμπεριφορά προκειμένου να απαλλαγεί από κάθε ευθύνη, ήτοι ότι είχε μεταβιβάσει σε άλλη επιχείρηση τη δραστηριότητα κατά την άσκηση της οποίας ενοχοποιήθηκε για την προσαπτόμενη σε αυτή παράβαση (σκέψη 145). Η υπόθεση αυτή αφορούσε την περίπτωση δύο υφισταμένων και λειτουργουσών επιχειρήσεων εκ των οποίων η μία είχε εκχωρήσει ένα μέρος των δραστηριοτήτων της στην άλλη και οι οποίες δεν συνδέονταν διαρθρωτικώς μεταξύ τους.

168. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή, με το άρθρο 2, παράγραφος 2, της επίδικης αποφάσεως, δεν μπορούσε να παρεκκλίνει από την αρχή της προσωπικής ευθύνης, καθιστώντας την TKS υπεύθυνη για την παραβατική συμπεριφορά της Thyssen κατά την περίοδο μεταξύ της 16ης Δεκεμβρίου 1993 και της 31ης Δεκεμβρίου 1994.

169. Επομένως, η επίδικη απόφαση παραγνωρίζει την αρχή της προσωπικής ευθύνης και αγνοεί το αποφασιστικής σημασίας κριτήριο, που προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, της ελλείψεως οικονομικής συνέχειας μεταξύ της TKS και της Thyssen.

170. Εξάλλου, η Επιτροπή δεν μπορούσε νομίμως να στηριχθεί στην δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997 προκειμένου να παρεκκλίνει από την εφαρμογή των κανόνων του δικαίου του ανταγωνισμού.

171. Συνεπώς, η Επιτροπή παραγνωρίζει τη φύση των εν λόγω κανόνων και αφίσταται από το ρόλο που της ανατίθεται δυνάμει των κανόνων αυτών. Οι κανόνες αυτοί είναι δημοσίας τάξεως. Αφενός, διασφαλίζουν την ανάπτυξη υγιούς και αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, καθόσον απαγορεύουν τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμφωνίες, και, συνεπώς, συμβάλλουν στην εκπλήρωση των αποστολών που έχουν ανατεθεί στην Ένωση. Αφετέρου, καθιστούν δυνατή τη μέριμνα για την ευημερία των καταναλωτών, καθόσον προστατεύουν τους τελευταίους από ορισμένες επιχειρηματικές πρακτικές. Πρόκειται, επομένως, για επιτακτικούς κανόνες δικαίου οι οποίοι ισχύουν για όλους και οι οποίοι δεν επιτρέπεται να μην εφαρμόζονται με την κατάρτιση ιδιαίτερων συμφωνιών.

172. Εξάλλου, υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι στην Επιτροπή έχει ανατεθεί, πρώτον, η μέριμνα για την εφαρμογή των αρχών που έχουν καθοριστεί με το άρθρο 81 της Συνθήκης ΕΚ[66]. Δεν μπορεί επομένως να δεχθεί μονομερή δήλωση, όπως είναι η δήλωση της 23ης Ιουλίου 1997 η οποία οδηγεί σε παρέκκλιση από τους κανόνες και τις αρχές του καταλογισμού των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό πρακτικών. Ομοίως, δεν μπορεί να ανεχθεί δήλωση με την οποία ορισμένη επιχείρηση αναγνωρίζει ψευδώς ότι είναι υπεύθυνη για παράβαση την οποία δεν διέπραξε.

173. Συνεπώς, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η επίδικη απόφαση, κατά τη γνώμη μου, εκδόθηκε κατά παραβίαση της αρχής της προσωπικής ευθύνης όσον αφορά τον καταλογισμό της παραβάσεως που διέπραξε η Thyssen από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994.

174. Επομένως, φρονώ ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, της επίδικης αποφάσεως πρέπει να ακυρωθεί, καθόσον καταλογίζει στην TKS την ευθύνη για την εν λόγω παράβαση.

175. Η προσαπτόμενη στην Thyssen παράβαση έχει στοιχειοθετηθεί, η δε Thyssen είχε

66 — Βλ. άρθρο 105, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

τη δυνατότητα να αναπτύξει τις παρατηρήσεις της συναφώς, δεδομένου ότι η Επιτροπή απηύθυνε σε αυτή χωριστή ανακοίνωση αιτιάσεων στις 24 Απριλίου 1997, στην οποία η Thyssen απάντησε χωριστά. Όπως προκύπτει από το σημείο 13 της αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως, η Thyssen απάντησε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων ιδίω ονόματι.

176. Τίθεται τώρα το ζήτημα εάν η Επιτροπή έχει ακόμη δικαίωμα να καταδικάσει την Thyssen σε καταβολή προστίμου λόγω των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό ενεργειών που διέπραξε από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994, όπως ορίζονται στο άρθρο 1 της επίδικης αποφάσεως.

2. Επί της παραγραφής του δικαιώματος της Επιτροπής να επιβάλει κυρώσεις για την διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση

177. Στο πλαίσιο του εβδόμου λόγου ακυρώσεως, η TKS ισχυρίζεται ότι η διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση παραγράφηκε το 1999 ή, το αργότερο, το 2003. Υποστηρίζει, ιδίως, ότι δεν υπήρξε διακοπή της παραγραφής, ούτε αναστολή αυτής, δεδομένου ότι η Thyssen δεν μετέσχε στη διαδικασία που κινήθηκε κατά της αρχικής αποφάσεως. Εξάλλου, προβάλλει ότι, καθόσον η παράβαση που της προσάπτεται διαπράχθηκε από την Thyssen, μπορεί να της επιβληθεί μόνον η κύρωση η οποία θα μπορούσε να επιβληθεί στο νόμιμο προκάτοχό της, ήτοι στην Thyssen.

178. Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του εν λόγω λόγου ακυρώσεως [67].

179. Λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως, η εξέταση του οικείου λόγου ακυρώσεως εξαρτάται από την ερμηνεία των κανόνων περί παραγραφής και, ιδίως εκείνων οι οποίοι αφορούν την αναστολή της παραγραφής και περιλαμβάνονται στα άρθρα 2 και 3 της απόφασης αριθ. 715/78 και στο άρθρο 25 του κανονισμού 1/2003. Για λόγους σαφήνειας και λαμβανομένους υπόψη του γεγονότος ότι η διατύπωση των εν λόγω διατάξεων είναι Κατ' ουσίαν ταυτόσημη, θα εξετάσω μόνον τις διατάξεις του κανονισμού 1/2003.

180. Τίθενται δύο ζητήματα.

181. Το πρώτο ζήτημα αφορά την έκταση της αναστολής. Επιβάλλεται να διευκρινιστεί εάν, οσάκις ασκείται προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου της Ένωσης, η αναστολή της παραγραφής έχει σχετικό αποτέλεσμα, ήτοι ισχύει μόνον έναντι της προσφεύγουσας επιχειρήσεως, ή εάν έχει αποτέλεσμα erga omnes, οπότε η αναστολή της παραγραφής κατά την εκκρεμοδικία ισχύει έναντι όλων των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην

67 — Για πλέον εξαντλητική παράθεση των επιχειρημάτων των μετασχόντων στη διαδικασία, βλ. σκέψεις 193 έως 198 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

παράβαση, είτε άσκησαν προσφυγή είτε όχι. Αντιθέτως προς τα όσα προβλέπονται ρητώς ως προς το ζήτημα αυτό σε σχέση με τη διακοπή της παραγραφής, το άρθρο 25, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 δεν προβλέπει τίποτε ως προς το ίδιο ζήτημα σε σχέση με την αναστολή της παραγραφής.

182. Το εν λόγω ζήτημα είναι ταυτόσημο προς εκείνο που τίθεται στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως που ασκήθηκε κατά της προπαρατεθείσας αποφάσεως του Πρωτοδικείου στην υπόθεση ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής. Με την εν λόγω απόφαση, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η αναστολή της παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 ισχύει μόνον έναντι της προσφεύγουσας επιχειρήσεως [68]. Το Δικαστήριο καλείται για πρώτη φορά να αποφανθεί επί του οικείου σημείου.

183. Το δεύτερο ζήτημα αφορά τα αποτελέσματα ακυρωτικής δικαστικής αποφάσεως. Επιβάλλεται να διευκρινιστεί εάν η ακύρωση αποφάσεως της Επιτροπής μετά το πέρας της ένδικης διαδικασίας καθιστά την αναστολή της παραγραφής, όπως και την ίδια την απόφαση, αναδρομικά ανύπαρκτη. Το Δικαστήριο έδωσε αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό με την απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής [69].

184. Για τους λόγους που θα εκτεθούν κατωτέρω, δεν συμμερίζομαι ούτε τη θέση που υιοθέτησε το Πρωτοδικείο με την προπαρατεθείσα απόφαση ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής, ούτε αυτή που διατύπωσε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η οικεία ερμηνεία των κανόνων περί παραγραφής, σε συνδυασμό με το τέχνασμα της ασκήσεως πλειόνων πράξεων που διακόπτουν την παραγραφή και με τη μακρά διάρκεια των διαδικασιών, καθιστά αυτή καθεαυτήν την αρχή της παραγραφής κενή περιεχομένου.

185. Η παρούσα υπόθεση συνιστά απολύτως γλαφυρό παράδειγμα του ανωτέρω φαινομένου, δεδομένου ότι, δεκαπέντε έτη μετά το πέρας της παραβάσεως, η υπόθεση της Thyssen παραμένει εκκρεμής. Τούτο αποτελεί απόρροια της πολλαπλής ασκήσεως πράξεων που διακόπτουν την παραγραφή (έξι στον αριθμό), της ακυρώσεως της αρχικής αποφάσεως όσον αφορά την TKS και της αναστολής της παραγραφής επί έντεκα

68 — Σκέψεις 151 έως 158. Το Πρωτοδικείο αιτιολόγησε τη συλλογιστική του ως ακολούθως. Η αναστολή της παραγραφής πρέπει, ως εξαίρεση από την αρχή της πενταετούς διάρκειας της προθεσμίας, να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Δεδομένου ότι η αναστολή αφορά εξ ορισμού τις περιπτώσεις στις οποίες η Επιτροπή έχει ήδη εκδώσει απόφαση, δεν είναι πλέον αναγκαίο να προσδοθεί σε αυτή erga omnes αποτέλεσμα. Εν τέλει, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, C-310/97 P, Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ. (Συλλογή 1999, σ. I-5363), το σχετικό αποτέλεσμα των ένδικων διαδικασιών και οι συνέπειες που του προσδίδει το Δικαστήριο, αποκλείουν Κατ' αρχήν το ενδεχόμενο να αναγνωρισθεί ότι η προσφυγή που ασκεί μια επιχείρηση-αποδέκτρια της επίμαχης αποφάσεως έχει οποιαδήποτε επιρροή επί της καταστάσεως των λοιπών αποδεκτών της αποφάσεως αυτής.

69 — Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψεις 142 έως 157. Όσον αφορά το Πρωτοδικείο, βλ., ιδίως, απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2005, T-22/02 και T-23/02 Sumitomo Chemical και Sumika Fine Chemicals κατά Επιτροπής (Συλλογή 2005, σ. II-4065, σκέψεις 80 έως 102), και προπαρατεθείσα απόφαση ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψεις 151 έως 158), κατά της οποίας, το υπενθυμίζω, έχουν ασκηθεί αιτήσεις αναιρέσεως οι οποίες επί του παρόντος εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου (C-201/09 P και C-216/09 P).

έτη [70]. Όσο και εάν τούτο προκαλεί κατάπληξη, η δεκαετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφος 5, του κανονισμού 1/2003 δεν έχει παρέλθει ακόμη. Συγκεκριμένα, θα εκπνεύσει τον Απρίλιο του 2016, ήτοι 21 έτη μετά το πέρας της παραβάσεως.

α) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

186. Προτού εξετασθούν τα ανωτέρω ζητήματα, είναι απαραίτητο να υπομνησθεί η φύση και το πεδίο εφαρμογής των κανόνων περί παραγραφής στο πλαίσιο ενδίκων διαφορών στον τομέα του ανταγωνισμού.

187. Η παραγραφή του δικαιώματος διώξεως αποτελεί γενική και θεμελιώδη αρχή του δικαίου μας. Μπορεί να οριστεί ως ένας λόγος εξαλείψεως της δυνατότητας ασκήσεως διώξεως συνεπεία της παρελεύσεως ορισμένου χρονικού διαστήματος από την ημέρα της διαπράξεως της παραβάσεως. Ισχύει, Κατ' αρχήν, για όλες τις παραβάσεις, ακόμη και για τις πλέον σοβαρές, με μόνη εξαίρεση τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητος τα οποία έχουν κηρυχθεί απαράγραπτα, κατά τις διεθνείς απαιτήσεις. Κατά την εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής, η δυνατότητα ασκήσεως διώξεως εξαλείφεται και πλέον αποκλείεται η άσκηση οποιασδήποτε διώξεως κατά των μετασχόντων στην παράβαση.

188. Η παραγραφή αποβλέπει στην εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και ανταποκρίνεται στο κοινό αίσθημα περί ασφάλειας δικαίου. Συγκεκριμένα, με την απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, C-74/00 P και C-75/00 P, Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής [71], το Δικαστήριο αποφάνθηκε σε σχέση με την παραγραφή ότι «η θεμελιώδης επιταγή της ασφαλείας δικαίου αντιτίθεται στη δυνατότητα της Επιτροπής να καθυστερεί επ' αόριστον την άσκηση των εξουσιών της» και ότι η προθεσμία παραγραφής, για να εκπληρώσει τη λειτουργία της, πρέπει να έχει καθοριστεί εκ των προτέρων [72]. Συνήθως, προβάλλονται διάφοροι λόγοι προς δικαιολόγηση της παραγραφής. Κατ' αρχάς, με την πάροδο του χρόνου, η καταστολή χάνει τον λόγο υπάρξεώς της λόγω της σταδιακής αποκαταστάσεως της διαταραχής που προκλήθηκε στη δημόσια τάξη από την παράβαση. Περαιτέρω, σε πνεύμα που τείνει μάλλον στην προστασία των κρίσιμων συμφερόντων των ιδιωτών και των επιχειρήσεων, υποστηρίζεται ότι μετά την παρέλευση ορισμένης προθεσμίας καθίσταται δυσχερέστερη η προσκόμιση ή η

70 — Η Thyssen έθεσε τέλος στην παράβαση την 1η Ιανουαρίου 1995. Η προθεσμία της παραγραφής διακόπηκε τόσο έναντι της Thyssen όσο και έναντι όλων των επιχειρήσεων που μετείχαν στη σύμπραξη στις 24 Απριλίου 1997, κατόπιν της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, και εν συνεχεία στις 21 Ιανουαρίου 1998, ημερομηνία κατά την οποία εκδόθηκε η αρχική απόφαση. Η προθεσμία έτρεξε έως τις 11 Μαρτίου 1998, ημερομηνία κατά την οποία η TKS άσκησε προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου, ήτοι επί ενάμιση περίπου μήνα. Η παραγραφή ανεστάλη έως τις 13 Δεκεμβρίου 2001, ημερομηνία κατά την οποία το Πρωτοδικείο εξέδωσε την προπαρατεθείσα απόφαση Krupp Thyssen Stainless και Acciai speciali Terni κατά Επιτροπής, ήτοι επί επτά έτη και δύο μήνες. Η προθεσμία παραγραφής διεκόπη, εκ νέου, στις 5 Απριλίου 2006, λόγω της νέας ανακοινώσεως των αιτιάσεων, και εν συνεχεία στις 20 Δεκεμβρίου 2006, οπότε κοινοποιήθηκε η επίδικη απόφαση. Επομένως, η προθεσμία έτρεξε από τις 20 Δεκεμβρίου 2006 έως τις 6 Φεβρουαρίου 2007, ημερομηνία κατά την οποία η TKS άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της επίδικης αποφάσεως, ήτοι επί ενάμιση περίπου μήνα. Η προθεσμία ανεστάλη, εκ νέου, κατά την περίοδο μεταξύ της ασκήσεως της εν λόγω προσφυγής και της 1ης Ιουλίου 2009, ημερομηνία κατά την οποία το Πρωτοδικείο εξέδωσε την αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, ήτοι επί δύο έτη και πέντε μήνες. Η προθεσμία παραγραφής έτρεξε, εκ νέου, κατά την περίοδο μεταξύ της τελευταίας ημερομηνίας και της ασκήσεως, στις 2 Σεπτεμβρίου 2009, της παρούσας αιτήσεως αναιρέσεως, ήτοι επί δύο μήνες. Από την τελευταία αυτή ημερομηνία και επί ένα περίπου έτος η παραγραφή έχει ανασταλεί.

71 — Συλλογή 2002, σ.1-7869.

72 — Σκέψεις 139 και 140. Βλ., επίσης, απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-172/01 P, C-175/01 P, C-176/01 P και C-180/01 P, International Power κ.λπ. κατά NALOO (Συλλογή 2003, σ. I-11421, σκέψεις 106 και 107).

διατήρηση των αποδείξεων της παραβάσεως. Εν τέλει και κατά κύριο λόγο, η παραγραφή καθιστά δυνατό τον κολασμό της αδράνειας, της παραλείψεως ή ακόμη της αμέλειας των διωκτικών αρχών και ευνοεί την παραπομπή των δραστών των παραβάσεων σε δίκη εντός εύλογης προθεσμίας.

189. Όσον αφορά τις παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού, η παραγραφή επέρχεται όταν παρέλθουν πέντε έτη από την ημερομηνία παύσεως της παραβάσεως, τούτο δε βάσει του άρθρου 25, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1/2003. Εντούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, η παραγραφή αυτή διακόπτεται από κάθε πράξη της Επιτροπής η οποία αποβλέπει στη διερεύνηση ή σε διαδικασίες κατά παραβάσεως. Η διακοπή αναιρεί αναδρομικώς το διάστημα που ήδη παρήλθε και σηματοδοτεί την έναρξη νέας προθεσμίας. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 6 του εν λόγω κανονισμού, η παραγραφή αναστέλλεται κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία της παραγραφής παύει προσωρινώς να τρέχει.

190. Εν τέλει, ο νομοθέτης της Ένωσης προέβλεψε στο άρθρο 25, παράγραφος 5, του κανονισμού 1/2003 ότι η παραγραφή επέρχεται το αργότερο όταν παρέλθουν δέκα έτη, υπό την προϋπόθεση ότι η Επιτροπή δεν έχει επιβάλει πρόστιμο. Πρόσθεσε, εντούτοις, ότι η προθεσμία αυτή παρατείνεται κατά χρονικό διάστημα ίσο με το χρόνο αναστολής της παραγραφής.

β) Επί του πρώτου ζητήματος: σχετικά ή απόλυτα αποτελέσματα της αναστολής της παραγραφής

191. Φρονώ ότι η αναστολή της παραγραφής κατά την εκκρεμοδικία ισχύει έναντι όλων των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση, είτε άσκησαν προσφυγή είτε όχι.

192. Δεν συμμερίζομαι, επομένως, τη θέση που υιοθέτησε το Πρωτοδικείο με την προπαρατεθείσα απόφαση ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ. κατά Επιτροπής, κατά την οποία η αναστολή ισχύει μόνον έναντι της προσφεύγουσας επιχειρήσεως, και τούτο για δύο λόγους.

193. Πρώτον, η θέση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τον αντικειμενικό χαρακτήρα της παραγραφής. Συγκεκριμένα, η παραγραφή συνδέεται απλώς και μόνο με τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά. Έχει χαρακτήρα πραγματικό και ανεξάρτητο από τα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Οσάκις η δυνατότητα της Επιτροπής να ασκήσει δίωξη εξαλείφεται συνεπεία παραγραφής, η εξάλειψη αυτή αφορά το σύνολο των επίμαχων πραγματικών περιστατικών και ωφελεί όλους τους συμμετέχοντες.

194. Όσον αφορά τη διακοπή της παραγραφής, τούτο προκύπτει σαφέστατα από το άρθρο 25, παράγραφος 4, του κανονισμού 1/2003, καθόσον στο άρθρο αυτό αναφέρεται ότι «η διακοπή της παραγραφής ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση». Το γράμμα του άρθρου 25, παράγραφος 6, του εν λόγω κανονισμού σχετικά με την αναστολή της παραγραφής είναι γενικότερο και

δεν παρέχει διευκρινίσεις ως προς το εν λόγω ζήτημα. Ωστόσο, από την παράλειψη ειδικής αναφοράς στο κείμενο συνάγεται ότι η διακοπή και η αναστολή της παραγραφής πρέπει να επιφέρουν τα ίδια αποτελέσματα. Αμφότερες συνιστούν εξαιρέσεις από την παραγραφή. Επομένως, δεδομένου ότι η παραγραφή έχει αντικειμενικό χαρακτήρα, οι εν λόγω εξαιρέσεις από αυτή πρέπει αμφότερες να εφαρμόζονται επί των πραγματικών περιστατικών. Τούτο είναι τοσούτω μάλλον επιβεβλημένο, οσάκις ευρισκόμαστε ενώπιον μιας περίπλοκης, διαρκούς και, κυρίως, συλλογικής παραβάσεως.

195. Δεύτερον, η λύση που δέχθηκε το Πρωτοδικείο συνεπάγεται το εξής επιβλαβές αποτέλεσμα. Το σχετικό αποτέλεσμα της αναστολής μπορεί κάλλιστα να έχει ως συνέπεια η Επιτροπή να μην μπορεί πλέον να ασκήσει δίωξη κατά επιχειρήσεως η οποία απαλλάχθηκε εσφαλμένως, καθόσον το οικείο δικαίωμα διώξεως ενδέχεται να έχει ήδη παραγραφεί.

196. Φρονώ, επομένως, ότι ουδείς λόγος συνηγορεί υπέρ της εισαγωγής μιας τεχνητής, κατά τη γνώμη μου, διακρίσεως μεταξύ των αποτελεσμάτων οποιασδήποτε εκ των δύο εξαιρέσεων από την παραγραφή έναντι των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση.

197. Συνεπώς, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 25, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 στην παρούσα υπόθεση, προτείνω στο Δικαστήριο να δεχθεί ότι η αναστολή της παραγραφής κατά την εκκρεμοδικία ισχύει έναντι όλων των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση, είτε άσκησαν προσφυγή είτε όχι.

γ) Επί του δευτέρου ζητήματος: αποτελέσματα ακυρωτικής δικαστικής αποφάσεως επί του υπολογισμού της προθεσμίας της παραγραφής

198. Όπως προαναφέρθηκε, το ζήτημα των αποτελεσμάτων ακυρωτικής δικαστικής αποφάσεως επί του υπολογισμού της προθεσμίας της παραγραφής υποβλήθηκε ήδη στην κρίση του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, σε σχέση με μια αντίθετη προς τον ανταγωνισμό σύμπραξη στον τομέα του χλωριούχου πολυβινυλίου. Τα πραγματικά περιστατικά της εν λόγω υποθέσεως είναι παρεμφερή με αυτά της παρούσας υποθέσεως, δεδομένου ότι, στην υπόθεση εκείνη, η πρώτη καταδικαστική απόφαση της Επιτροπής ακυρώθηκε από τον δικαστή της Ένωσης και, ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις επικαλέστηκαν την παραγραφή της διώξεως.

199. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα που προέβαλαν οι προσφεύγουσες ότι η ακύρωση της προαναφερθείσας πρώτης αποφάσεως κατέστησε την αναστολή, όπως και την ίδια την απόφαση, αναδρομικά ανύπαρκτη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η εν λόγω ερμηνεία καθιστά άνευ

αντικειμένου τον κανόνα περί αναστολής, διότι, κατά το Δικαστήριο, «ακριβώς το γεγονός ότι μια προσφυγή εκκρεμεί ενώπιον του Πρωτοδικείου ή του Δικαστηρίου είναι εκείνο που δικαιολογεί την αναστολή, και όχι οι κρίσεις στις οποίες καταλήγουν τα δικαιοδοτικά αυτά όργανα με την απόφασή τους» [73].

200. Αντιλαμβάνομαι ότι, με τη συλλογιστική αυτή, το Δικαστήριο επιθυμεί να διαφυλάξει το δικαίωμα της Επιτροπής περί ασκήσεως διώξεως, σε περίπτωση μακράς διάρκειας της ένδικης διαδικασίας. Συγκεκριμένα, εάν γινόταν δεκτό ότι η ακύρωση της αποφάσεως συνεπάγεται την αναδρομική εξαφάνιση της αναστολής, ο δικαστής της Ένωσης και η Επιτροπή θα αντιμετώπιζαν το ενδεχόμενο το δικαίωμα διώξεως να έχει ήδη παραγραφεί κατά το πέρας της ένδικης διαδικασίας, λαμβανομένης υπόψη της συνήθους μακράς διάρκειας των εν λόγω διαδικασιών.

201. Μολονότι η εν λόγω πρόθεση είναι ορθότατη, φρονώ ότι δεν μπορεί να επιτρέψει την ερμηνεία που έγινε δεκτή με την εν λόγω απόφαση.

202. Κατ' αρχάς, μολονότι συμμερίζομαι το συμπέρασμα ότι εκείνο που επιφέρει την αναστολή είναι σαφώς η άσκηση ένδικης προσφυγής και όχι το πέρας της ένδικης διαδικασίας, εντούτοις ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να αντλεί όλες τις συνέπειες μιας ακυρωτικής δικαστικής αποφάσεως.

203. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 264, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, «[α]ν η προσφυγή είναι βάσιμη, το Δικαστήριο [...] κηρύσσει την προσβαλλομένη πράξη άκυρη». Επομένως, συνεπεία ακυρωτικής δικαστικής αποφάσεως, η επίμαχη πράξη εξαλείφεται αναδρομικά από την έννομη τάξη. Κατά τη νομολογία, η εν λόγω πράξη θεωρείται ως μηδέποτε υπάρξασα [74]. Όσον αφορά τα αποτελέσματά της, τούτα καθίστανται, Κατ' αρχήν, αναδρομικά ανύπαρκτα, εκτός εάν το Δικαστήριο προσδιόρισε, σύμφωνα με το άρθρο 264, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, τα αποτελέσματα της ακυρωθείσας πράξεως που θεωρούνται οριστικά. Συναφώς, είναι, κατά τη γνώμη μου, αδιαμφισβήτητο ότι τα έννομα αποτελέσματα της επίμαχης πράξεως είναι αποκλειστικώς εκείνα που περιλαμβάνονται στο διατακτικό της.

204. Όσον αφορά τους διαδίκους, το Δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να «επανέλθουν

73 — Σκέψεις 152 και 153.

74 — Βλ. αποφάσεις της 31ης Μαρτίου 1971, 22/70, Επιτροπή κατά Συμβουλίου (Συλλογή τόμος 1971, σ. 729, σκέψη 59), της 26ης Απριλίου 1988, 97/86, 99/86, 193/86 και 215/86 Αστερίς κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1988. σ. 2181, σκέψη 30), και της 26ης Απριλίου 1994, C-228/92, Roquette Frères (Συλλογή 1994, σ. I-1445, σκέψη 17).

στην προτέρα κατάστασή τους και [...] να επανεξετάσουν τα επίδικα ζητήματα προκειμένου να τα επιλύσουν σύμφωνα με το δίκαιο της [Ένωσης]» [75]. Άλλως ειπείν, οι διάδικοι πρέπει να επανέλθουν στο ίδιο καθεστώς στο οποίο ευρίσκοντο πριν από την έκδοση της πράξεως που ακυρώθηκε. Συνεπώς, Κατ' εφαρμογήν των εν λόγω αρχών, οι μεταγενέστερες της επίμαχης πράξεως δικονομικές περιστάσεις ουδόλως λαμβάνονται υπόψη. Όπως ακριβώς δεν μπορεί να διακόψει την παραγραφή μια πράξη αποβλέπουσα στη διερεύνηση η οποία είναι άκυρη, έτσι δεν μπορεί να επιφέρει αναστολή της παραγραφής η άσκηση προσφυγής κατά αποφάσεως η οποία έχει κηρυχθεί άκυρη.

205. Ως επαναφορά των διαδίκων στην προτέρα κατάσταση νοείται το ότι αυτοί ευρίσκονται, κατόπιν της εκδόσεως της ακυρωτικής δικαστικής αποφάσεως, στην νομική κατάσταση στην οποία θα ευρίσκοντο, εάν η ακυρωθείσα πράξη ουδέποτε είχε εκδοθεί. Ως επανεξέταση των επίδικων ζητημάτων προκειμένου να επιλυθούν σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, νοείται το να αναζητηθούν, κατά την ημέρα της επανεξετάσεως, οι τυπικοί και ουσιαστικοί κανόνες δικαίου που θα είχαν εφαρμογή, εάν η κύρωση έπρεπε να επιβληθεί για πρώτη φορά. Εάν, επί παραδείγματι, η νομική βάση που δικαιολογούσε την επιβολή της κυρώσεως έχει εξαφανιστεί, προφανώς, δεν μπορεί να ασκηθεί νέα δίωξη. Εάν η προθεσμία για την άσκηση διώξεως έχει εκπνεύσει, φρονώ ότι δεν συντρέχει κανένας λόγος ο οποίος να καθιστά, παρά ταύτα, δυνατή την άσκηση διώξεως.

206. Στο πλαίσιο ενδίκων διαφορών στον τομέα του ανταγωνισμού, τούτο έχει την έννοια ότι η ακύρωση της αποφάσεως συνεπάγεται την αναδρομική εξαφάνιση της αναστολής της παραγραφής και ότι η Επιτροπή πρέπει, εντός της προθεσμίας που της απομένει πριν από την επέλευση της παραγραφής, να εκδώσει νέα απόφαση σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης.

207. Η εφαρμογή αντίθετης λύσεως αντιβαίνει, εξάλλου, στην υποχρέωση τηρήσεως εύλογης προθεσμίας την οποία επιβάλλουν τόσο τα άρθρα 41, παράγραφος 1, και 47, παράγραφος 2, του Χάρτη όσο και το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ [76].

208. Συγκεκριμένα, οι κανόνες του άρθρου 25 του κανονισμού 1/2003 δεν πρέπει, σε καμία περίπτωση, να ερμηνεύονται κατά τρόπο ώστε να στερούν από την επιχείρηση το δικαίωμα να διωχθεί και να δικασθεί η υπόθεσή της εντός εύλογης προθεσμίας. Η τήρηση της εν λόγω θεμελιώδους αρχής επιβάλλεται, Κατ' αρχάς, στην Επιτροπή, στην οποία ανατίθεται η διεξαγωγή του διοικητικού σταδίου

75 — Προπαρατεθείσα απόφαση της 31ης Μαρτίου 1971, Επιτροπή κατά Συμβουλίου (σκέψη 60).

76 — Για παράθεση του περιεχομένου της εν λόγω αρχής, βλ. σημεία 267 επ. των προτάσεών μου στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, C-385/07 P, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland κατά Επιτροπής (Συλλογή 2009, σ. I- 6155).

της διαδικασίας [77]. Επιβάλλεται επίσης στο δικαστή της Ένωσης ο οποίος είναι επιφορτισμένος με τον έλεγχο της νομιμότητας των αποφάσεων της Επιτροπής [78].

209. Οι κανόνες περί παραγραφής, όπως και η αρχή της εύλογης προθεσμίας, ανάγουν το χρόνο σε επιτακτικού χαρακτήρα στοιχείο της οργανώσεως της διαδικασίας. Αντανακλούν τη θεμιτή φροντίδα της έννομης τάξεως να τηρούνται συγκεκριμένες προθεσμίες για την άσκηση του δικαιώματος διώξεως που εναπόκειται στην Επιτροπή και για την άσκηση του ελέγχου της νομιμότητας που εναπόκειται στις δικαστικές αρχές. Όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, C-113/04 P, Technische Unie κατά Επιτροπής [79], πρέπει να αποφευχθεί τόσο το ενδεχόμενο τα δικαιώματα άμυνας να θιγούν ανεπανόρθωτα λόγω της υπερβολικής διάρκειας του ερευνητικού σταδίου όσο και το ενδεχόμενο η υπερβολική αυτή διάρκεια να εμποδίσει τη συγκέντρωση αποδείξεων για να αναιρεθεί η ύπαρξη μορφών συμπεριφοράς ικανών να στοιχειοθετήσουν ευθύνη των σχετικών επιχειρήσεων. Για το λόγο αυτό, το Δικαστήριο κρίνει ότι η αξιολόγηση της πηγής στην οποία οφείλεται η τυχόν μείωση της αποτελεσματικότητας των δικαιωμάτων άμυνας πρέπει να επεκταθεί σε ολόκληρη τη διαδικασία αυτή, λαμβανομένης υπόψη της συνολικής διάρκειάς της [80].

210. Τηρείται όμως η εύλογη προθεσμία στο πλαίσιο μιας διαδικασίας λόγω παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού, η οποία, ενώ, Κατ' αρχήν, υπόκειται σε πενταετή παραγραφή, εξακολουθεί σήμερα, 20 έτη μετά τη διάπραξη της παραβάσεως, να ευρίσκεται σε εξέλιξη;

211. Η Επιτροπή, όπως και ο δικαστής της Ένωσης οφείλουν, επομένως, να διασφαλίζουν ότι η εφαρμογή των κανόνων περί παραγραφής ευνοεί την εκδίκαση των υποθέσεων παραβάσεων εντός εύλογης προθεσμίας και στο πλαίσιο προσήκουσας διαδικασίας. Εάν ζητήματα υλικής φύσεως εμποδίζουν την επίτευξη των εν λόγω σκοπών, εναπόκειται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατόπιν συναφούς αναλύσεως, να παράσχει τις αναγκαίες λύσεις.

212. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει ότι, για σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 25, παράγραφος 6, του κανονισμού 1/2003 στην παρούσα υπόθεση, η ακύρωση της επίμαχης αποφάσεως κατά το πέρας της ένδικης διαδικασίας κατέστησε την αναστολή, όπως και την ίδια την απόφαση, αναδρομικά ανύπαρκτη.

77 — Απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Οκτωβρίου 1997, T-213/95 και T-18/96, SCK και FNK κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-1739, σκέψεις 55 και 56, καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), με την οποία το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι «η τήρηση εύλογης προθεσμίας εκ μέρους της Επιτροπής κατά την έκδοση αποφάσεων μετά το πέρας διοικητικών διαδικασιών σε θέματα πολιτικής ανταγωνισμού συνιστά [...] γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου».

78 — Το Δικαστήριο εισήγαγε, στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, το δικαίωμα του δικάζεσθαι εντός ευλόγου χρόνου με την απόφαση 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-8417). Εν συνεχεία, με την προπαρατεθείσα απόφαση Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland κατά Επιτροπής, έκρινε ότι η μη τήρηση της εν λόγω υποχρεώσεως μπορεί να δώσει λαβή σε αξίωση καταβολής αποζημιώσεως δυνάμει αγωγής ασκούμενης κατά της Κοινότητας στο πλαίσιο των άρθρων 268 ΣΛΕΕ και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

79 — Συλλογή 2006, σ. I-8831.

80 — Σκέψεις 55 και 56 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

δ) Εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση

213. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η παράβαση που διέπραξε η Thyssen από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994 έχει παραγραφεί από τις 24 Απριλίου 2002.

214. Συγκεκριμένα, η ακύρωση της αρχικής αποφάσεως κατέστησε την πρώτη αναστολή της παραγραφής, όπως και την ίδια την απόφαση, ανύπαρκτη. Η τελευταία διακόπτουσα την παραγραφή πράξη ήταν επομένως η ανακοίνωση των αιτιάσεων της 24ης Απριλίου 1997. Κατά το άρθρο 25, παράγραφος 5, του κανονισμού 1/2003, η παραγραφή αρχίζει εκ νέου μετά από κάθε διακοπή. Ως εκ τούτου, η πενταετής παραγραφή της παραβάσεως που διέπραξε η Thyssen επήλθε στις 24 Απριλίου 2002.

215. Κατά συνέπεια, η διαπραχθείσα από την Thyssen παράβαση έχει παραγραφεί.

VI — Επί των δικαστικών εξόδων

216. Κατά το άρθρο 122, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαίνεται και επί των εξόδων.

217. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, το οποίο έχει εφαρμογή στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 118 του ίδιου κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.

218. Στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή ηττήθηκε κατά το μεγαλύτερο μέρος των αιτημάτων της. Προτείνω, συνεπώς, στο Δικαστήριο να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά της έξοδα, καθώς και στο 50 % των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η TKS.

219. Η TKS φέρει το 50 % των δικαστικών της εξόδων.

VII — Πρόταση

220. Με βάση το σύνολο των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να εκδώσει απόφαση με το ακόλουθο διατακτικό:

«1) Αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 1ης Ιουλίου 2009, (Τ-24/07), ThyssenKrupp Stainless AG κατά Επιτροπής.

2) Ακυρώνει το άρθρο 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως 2007/486/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (υπόθεση COMP/39.234), καθόσον καταλογίζει στην ThyssenKrupp Stainless AG την ευθύνη για την παράβαση που διέπραξε η Thyssen Stahl AG από τις 16 Δεκεμβρίου 1993 έως τις 31 Δεκεμβρίου 1994.

3) Κηρύσσει την παράβαση που διέπραξε η Thyssen Stahl AG ως παραγραφείσα.

4) Καταδικάζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα δικαστικά της έξοδα και στο 50 % των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η ThyssenKrupp Stainless AG.

5) Καταδικάζει την ThyssenKrupp Stainless AG στο 50 % των δικαστικών της εξόδων».